



ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

Για μένα η οδός της σωτηρίας δεν είναι τίποτε άλλο, παρά η εξασχολητική εργασία για την εξυπηρέτηση της Χώρας μου και της Ανθρωπότητας.

Μαχάτιμα Γκάντι («Αυτοβιογραφία»,
έκδ. «Φεξή», σελ. 299)

ΕΤΟΣ 45ο

ΤΕΥΧΟΣ 240

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2000

ΠΕΡΙΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

	Σελ.
Η αληθινή ελευθερία	65
Ο σκελετός και η ψυχή. Ποίημα	66
Ο Αρθούρ Μίλερ: απάντα σε πνευματικά θέματα	67
Η ομιλία του αδ. Γεώργιου Σίβρη κατά την εορτή του Δεικνού Λωτού ...	68
Ε. Π. Μπλαβάτση: Τι είναι η αλήθεια ...	72
Χριστ. Καμαρωτάκη: Περί του Διακόπου	76
Αρσένια και δάκρυ. Ποίημα	80
Λόγοι σοφοί	80
Αντώνιου Αδριανόπουλου: Κλείς των μυστηρίων της φύσεως. Η ελευθερία	82
Λόγοι του Μπετόβεν για τη μουσική	84
Αποσπάσματα από τις ενασχλητούς ομιλίες προέδρων της Θεοσοφικής Εταιρείας	85
Μαχάτμα Γκάντι: «Κάνε καλό αντι για κακό»	88
Παύλου Νιρβανά: Γράμματα και Γνώση	89
Ο Καζαντζάκης και ο Θεός	91
Σπύρου Νάγου: Ο άγνωστος Διδασκαλός Ιωσήφ Βάλσαμο - Καλλιόστρο	92
Ο Γκάντι, η Ελένα Μπλαβάτση και η Άννα Μπίζον	95
Έφη Κασιμάτη: Υπνοψή. Ποίημα	95
Γεώργιου Μυλωνά: Η Ελλάδα και τα Ελκεοεινία Μυστήρια	96
Ιωάννη Πολέμη: Η αμαρτία. Ποίημα	102
Αλέξανδρος Νάκου: Αβύστος Αίνουαίν	103
Χαράλαμπος Μπαρσάλη: Ο ρόλος των δαιμονικών πνευμάτων	103
Οι πειρασμοί	113
Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου: Ο Ταγκόρ και η εσωτερική ελευθερία	116
Το σημερα...	120
«Λάβε βιώσας»	121
Μ. Μαϊτερόλινγκ: Τρις χαριές. Ποίημα	122
Ιωάννη Πολέμη: Τα δύο δακρύα. Ποίημα	123
Οι απόψεις των αρχαίων Ελλήνων για τις ασθένειες της ψυχής	124
Μαχάτμα Γκάντι: Αγάπη και ταπείνωση	125
Προς του αναγνώστες	126
Ανακοίνωση του νέου Δ.Σ. της Θεοσ. Εταιρείας	127
Βιβλία που λάβαμε	127
Μεταξύ μας	128



ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΣΚΕΨΗΣ

Βουζουργίου 25 Κωδ. Ταχ. 106 71, Αθήνα Τηλ. 362.0702 - 361.0961

e-mail: theosophicalgr@hotmail.com

Διανέμεται δωρεάν εις τα μέλη

Ιδρυτής + ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ιδιοκτήτρια - Έκδοση: Θεοσοφική Εταιρεία εν Ελλάδι

Αυτοδυνάτης: Γεώργιος Σίφνης

Επιμέλεια βιβλίου: Χαράλαμπος Μπαρσάλης

Έτος 45ον, Απρίλιος - Μάιος - Ιούνιος 2000, Τεύχος 240

ΒΙΕΤΝΑΜΕΖΙΚΟΙ ΘΡΥΛΟΙ

Η ΑΛΗΘΙΝΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Ο βασιλιάς Νγκιέου ήταν ένας πάλαιος αρχηγός χωριτών. Επειδή όμως είχε πια γεράσει, ήθελε να διαλέξει έναν άξιο διαδοχό, για να μπορέσει να τον εμπιστευθεί το βασίλειο.

Κάποιος του πρότεινε τον Χουά Ντο. Ο Χουά Ντο ήταν άνθρωπος που γημιζόταν για τη μεγάλη σοφία του και που ζούσε αποτραβηγμένος ψηλά στο βουνό.

Ο βασιλιάς πήγε ο ίδιος να συναντήσει το σοφό στο ερημητήριο του. Ενθουσιασθηκε από τη συζήτηση και θεώρησε τον εαυτό του ευτυχή, γιατί επί τέλους βρήκε αυτό που ζητούσε. Τέλειζα είτε στο σοφό την αιτία της επισκεψής του.

Σαν έφυγε ο βασιλιάς, ο Χουά Ντο γέλασε γι' αυτή την παράξενη πρόταση (...) Είπε στο φίλο του Σάο Πχον: «Ήθελε ο βασιλιάς, να μου

προτείνει να τον διαδεχτώ στο θρόνο!» (...) Ο φίλος του, τον απάντησε:

«Τ' όνομά σου είναι βέβαια γνωστό, που θα μπορούσε κανείς να σου παραχωρήσει το βασίλειο. Για να σου γίνει όμως μια τέτοια πρόταση, θα πει πως προβάλλεσαι ακόμα συχνά στα μάτια του κόσμου και πως η ψυχή σου δεν κατάρρε ν' απελευθερωθεί από τη γοητεία της δόξας και να λυτρωθεί από τους ζωστικούς πειρασμούς».

(Αποδόση από τα γερμανικά: Σοφία Λατζιδάκη)



Ο σκελετός και η ψυχή

Εις το περιοδικόν «Εστία» (14/12/1880), αναγράφονται τα εξής:

Ο Roger de Beauvoir έχει σκελετόν τινά θαυμασίως συνηριολογημένον, επί της ετέρας την ομοπλάτων του οποίου ο Βικτωρ Ουγκώ έγραψε δια μολυβδοζονδύλων τους επόμενους στίχους:

Ω σκελετέ, τι έχαμεις, ειπέ μοι, την ψυχήν σου;
Την γλώσσα τι την έχαμεις, λαμπρά, την φωτεινήν σου;
Το εύμορφόν σου το πτηνόν, το ψάλλον ασία θεόν,
ειπέ μοι, τι το έχαμεις, ω ερμιον κλωβίδιον;
Τι έχαμεις ηγαίστειον, την γλώσσάν σπονδό σου;
Ω δούλε, τι τον έχαμεις, ειπέ, τον Κύριόν σου;



Ένας από τους σημαντικότερους δραματικούς συγγραφείς, ο Άρθουρ Μίλερ, απαντά σε πνευματικά θέματα.

Ερώτηση: Η ευτυχία του ανθρώπου πού κρύβεται; Στην ευφροσύνη της ψυχής στο μυαλό ή στο αντίθετο;

Απάντηση: Για μένα η ευτυχία είναι θέμα ισορροπίας. Ένα μυαλό το οποίο δεν λειτουργεί παρά με τη λογική είναι άκρως επικίνδυνο. Ένα μυαλό το οποίο κυριαρχείται απολλειστικά από το συναίσθημα είναι επίσης επικίνδυνο. Πρέπει να υπάρχει επομένως ισορροπία ανάμεσα στα δυο, διαφωρετικά με τον έναν ή τον άλλο τρόπο οδηγούμεθα στην καταστροφή.

Ερώτηση: Εσείς τι εννοείτε όταν λέτε τη λέξη «συναίσθημα»;

Απάντηση: Λέγοντας «συναίσθημα» εννοώ την ικανότητα ενός ανθρώπου να ερχεται στη θέση του άλλου. Αυτή είναι μια αντίδραση καθαρά συναίσθηματική, το να συμπονάς τον άλλον και να μπορείς να ερθείς στη θέση του. Οι άνθρωποι που λειτουργούν μόνο με τη λογική δεν θα το κάνουν ποτέ αυτό...

Ερώτηση: Υπάρχει σωτηρία της ψυχής;

Απάντηση: Και βέβαια... Η σωτηρία της ψυχής είναι η δημιουργία. Πιστεύω ότι οι άνθρωποι που δεν δημιουργούν γιατί τα βρίσκουν σκοτεινά στη ζωή τους, μάλλον δεν περνάνε και τόσο καλά. Διότι, αν δεν δημιουργάς γιατί, η ζωή σου δεν έχει κανένα ουσιαστικό νόημα. Αυτούς τους ανθρώπους εγώ τους θεωρώ απίχτους.

(Εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ», 16/4/2000)

Σημείωση «Δίσιον»

Στο πρώτο ερώτημα που έγινε στο Άρθουρ Μίλερ, την απάντηση την έχει δώσει και το Αρχαίο Ελληνικό Πνεύμα, με τα λόγια του ποιητή Μένανδρου:

«Η χρησιμότητα μαζί με τη λογική είναι πολύ μεγάλη ενλογία»

(Ανθολ. Στοβαίου VZ, 5) (Μεγιστον αρεθον επι μετα τον χρησотоτης)

Στο τρίτο ερώτημα θα μπορούσαμε να προσθέσουμε ότι, το να δημιουργεί ο άνθρωπος είναι αρετή, όταν αποσχολεί στην ωφέλεια περισσότερων των συνανθρώπων του από τον ίδιο. Ο τραγικός ποιητής Σοφοκλής είχε πει: **«Ο ωραιότερος κόπος για τον άνθρωπο είναι το να ωφελεί με όσα μέσα έχει και μπορεί»** (Οιδίπους Τυρανός, 314--315) (Ανδρα δ' ωφελείν αφ' ων / εχοι τε και δυναιτο κάλλιστος πόνηεν)

ΕΟΡΤΗ ΤΟΥ ΛΕΥΚΟΥ ΛΩΤΟΥ

Στις 8-5-2000 πραγματοποιήθηκε στην αίθουσα διαλέξεων της Θεοσοφικής Εταιρείας, η ετήσια γιορτή του Λευκού Λωτού. Στην αρχή έλαβε το λόγο και μίλησε ο Γενικός Γραμματέας (Πρόεδρος) της Θεοσοφικής Εταιρείας αδ. Γεώργ. Σίβρη και ακολούθησαν: ο επίτιμος Γενικός Γραμματέας αδ. Παν. Αναγνωστόπου, η αδ. Κροσταλλία Ιωαννίδου, που διάβασε το άρθρο «τι είναι Αλήθεια», που δημοσιεύουμε και ο αδ. Χρυστ. Καμαρωτάκης.

Ήταν μια βραδιά τιμής και μνήμης της Ελένας Π. Μπλαβάτσκη.

Η ομιλία του αδ. Γεώργιου Σίβρη

Η σημερινή ημέρα είναι όπως γνωρίζετε, η επέτειος του θανάτου της ιδρύτριας της Θ.Ε., Ε.Π. Μπλαβάτσκη, έτσι η Μπλαβάτσκη η οποία εορτάζεται από τους απανταχού θεοσοφούς με σεβασμό και κατανύξη για τη μνήμη της μεγάλης εξανής μορφής.

Η ίδρυση της Θεοσοφικής Εταιρείας αποτέλεσε ένα σταθμό στην παγκόσμια ιστορία της ανθρωπότητας. Τα θεία όντα, τα οποία μεριμνούν για το ανθρώπινο γένος, οι διδάσκαλοι της Σοφίας, σε μία στιγμή που ο κόσμος είχε βυθιστεί επικίνδυνα στο τέλμα της υλιστικής ζωής, έστειλε στους ανθρώπους το θεοσοφικό μήνιμα της Παγκόσμιας Αδελφότητας, τονίζοντας συγχρόνως την επιτακτική ανάγκη της πνευματικής αναγέννησης. Το σοτήριο αυτό μήνιμα περιλαμβάνει στη συμβολική περιγραφή τον τρόπον με τον οποίο εξέρχεται το Άνθος του Λωτού από τη λάσπη της υλιστικότητας και ανούρει τα πετάλιά του στο φως του πνευματικού Ήλιου.

Μεταφορικά είναι αυτή μια εικόνα που υπό μορφή διδασκαλίας απευθύνεται προς την ανθρώπινη ψυχή, και την καλεί να εξέλθει από την πυκνή καταχνιά της πλάνης και να αναζητήσει το απαστράπτον φως της αλήθειας. Την καλεί όπως ο Βούδας τα τέκνα του, να βγουν έξω απ' το καύσιμο σπίτι στο οποίο ήταν εγκλωσμένα και να ανέλθουν στο επίπεδο της Νιρβάνα. Να γίνουν δηλαδή, νοερώς, από τον ταπεινό αυτό κόσμο που κλέβεται από τα πάθη και τις επιθυμίες, και να αναζητήσουν στέγη και καταφύγιο στον πνευματικό χώρο. Κατά τον ίδιο τρόπο που ο Αιώνιος, στην αρχαία ελληνική

μυθολογία αφ' ηνίκαι την ψυχή αλ' την Στύγία νάρξη και την βοηθού-
σε να μεταφέρθῃ ἀπο τῆ γῆ στον οὐρανό, μέσα ἀπο μια καβαρτηρία
διδασκαία. Να μεταπηδήσει, με άλλους λόγους ἀπο την κατάσταση
του ήθελον θανάτου, εις εὐαίνη της ζωής.

Εἰς αὐτό ἐγείνεται καὶ ἡ ἀναζήτησις του θεοσοφίζον ιδεώδους, που
ἀντιπροσωπεύεται ἀπο το Ἀνθος του Λότου, καὶ στο οποίο περι-
λαμβάνονται όλα τα πνευματικά αγαθά. Αἰ' αὐτον τον ιδεώδους θα
πραγματοποιηθῇ καὶ ο σκοπός της Ηεργουσιον Ἀδιελφότητος.

Εἶναι θέμιτον καὶ ἀνεγκυριον νὰ φροντίζουμε γὰ τὴ συντήρησι
καὶ διατήρησι της Εταιρείας. Ἄλλο ομὸς ἡ εταιρεία καὶ ἄλλο ἡ θεο-
σοφία. Στόχος του θεοσοφον θα πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἐκπλήρωσι των
σκοπών της Θ.Ε., καὶ οἱ σκοποὶ αὐτοὶ δὲν μποροῦν νὰ πραγματοποι-
θῶν αν δὲν ἀνεξαρτήτως το πόλυτιμο διαμάντι που εἶναι θαμμένο
μεσα μας καὶ που εἴμεν οἱ θεοσοφοὶ το ονομαζουμε θεοσοφίζον ιδε-
ώδες. Εάν ἀγνοήσουμε αὐτην τὴν πλάτρω καὶ περιοριστοῦμε μονο στη
συντήρησι της εταιρείας εἶναι σαν νὰ φροντίζουμε το ἐνδρην καὶ ν'
ἀδιαφοροῦμε γὰ το σῶμα. Εἶναι σαν ν' ἀγνοήμεθα το πρόνομιον που
μας ἔδωκε ο Ἀλητοουργός μας, νὰ διεκδικήουμε τὴ θεία ἀληρονομία
μας.

Με τὴν ἐννοια αὐτην, ἡ θεοσοφία δὲν εἶναι μια ἀκηρημενη ἰδέα,
ἐνα διανοητικό κατὰσκευασμα, ἀλλὰ μια ζῶσα πραγματοποιησι. Εἶναι
ἡ θεότης που ἐνοικεῖ μέσα μας, που γεμίζει ολόκληρο το σῶμα, καὶ
της οποίας εἴμεν σαν πνεῦμα ἔχοντε το σπαινιο πρόνομιον ν' ἀποτε-
λήμε ἀναισθαστο μερὸς.

Το μερὸ αὐτο ἄνθος, ἐφ' ὅσον ἀνθῇ μέσα μας, εἶναι το μονο
στοιχείο που μπορεῖ νὰ μας μεταφέρει ἀπο τὴν κατάσταση της
μετριοτήτος καὶ της ἀποξείας στην οποία βρισκομαστε σημερὰ, στην
κατάστασι της τελειότητος καὶ της δημιουργικῆς δράσεως. Νὰ μας
ἀνέβῃσει ἀπ' το χαμηλό ἐπιπεδο της ἐλπίστειότητος στην κορυφή της
πνευματικειότητος, με άλλους λόγους, νὰ μας μεταφέρει συνειδησιακά,
ἀπο τῆ γῆ στον οὐρανό. Νὰ μας βγάλει ἀπο το καφο της δουλείας καὶ
της ἀγκυλώσεως καὶ νὰ μας οδηγήσει στη Γῆ της ἐπαγγελίας καὶ της
ἐλευθερίας. Ἡ εὐωτερίζη αὐτὴ ἐλευθερία, που ἀντιστοιχεῖ με τὴν
σωτηρία του ἀνθρώπου, εἶναι ο κυριος σκοπός της ἐμφανίσεως των
μεγάλων Διδασκάλων ἐπὶ τῆς γῆς.

Στὴν ιστορία του Βορδα, ἀναφέρονται πολλὰ περιστατικά. Ἐνα
ἀπο αὐτά, τον παρορναίζει νὰ βαδίζει ἀνάλαφρα πάνω στη γῆ καὶ σε
καθε βῆμα του νὰ φέρωνε καὶ ἐνα ἄνθος λωτον. Ἰσως ο ἀλλήγοι-

ζός αυτός μύθος να θέλει να δείξει ότι το έργο των μεγάλων αυτών όντων, όπως ήταν ο Χριστός και ο Βούδας, που έφθασαν στη πληρότητα της ζωής των, που είχε δηλ. ανθίσει μέσα τους το ιερό άνθος σε όλο του το μεγαλείο, αποβλέπει στην αφύπνιση της άμορφης ζωής μέσα εις τον καθένα, ούτως ώστε να μπορέσουν οι άνθρωποι να γίνουν απο δούλοι ελεύθεροι και να αξιωθούν έτσι να γίνουν κάποια στιγμή πολίτες της ουράνιας κοινωνίας. Να πολιτογραφηθούν στην ιδανική Πολιτεία, όπως την οραματίστηκε ο Πλάτων, και της οποίας η θέση, όπως λέγει, δεν βρίσκεται στη γη, αλλά στον ουρανό, με άλλους λόγους σε μια διαφορετική διάσταση, όπου διαμένουν οι θεοί και τα θεία όντα.

Οι ίδιοι άλλωστε οι Μεγάλοι Αναμορφωτές της ανθρωπότητας ήταν οι εχθρατές της αιώνιου αυτής ζωής, υπό την μορφή της Αγάπης, της Ειρήνης, της Δικαιοσύνης, της Σοφίας, κι άλλων πολλών πνευματικών ιδιοτήτων. Εγώ είμαι ο άγιος της ζωής. Εγώ είμαι η ανάσταση και η ζωή, έλεγε ο Διδάσκαλος Ιησους. Και για τον Μωυσή αναφέρεται ότι απένειμε ζωή εις ανθρώπους από το Δέντρο της ζωής. Ότι τα άνθη (εκ του Δέντρου της Ζωής) φαίνονται εν τη γη στη παρουσία του θεανθρώπου. «Και ως σπείρετε δια τον δικαίον» όπως λέει ο ψάλμοδός.

Αδελφοί μου,

Δεν ήταν λίγα τα σιλλέχη της εταιρείας κατά το παρελθόν, που δεν έδωσαν την δέουσα σημασία και προσοχή στο ρόλο που διαδραματίζει στους κόλπους της η Αδελφότης. Ένας από αυτούς αναφέρεται ότι ήταν και ο Σιννετ, προς τον οποίο όμως, απειθγνόμενοι οι Διδάσκαλοι της σοφίας, επεσήμαναν τα εξής: Στις μέγρι τώρα σύζητήσεις σας, προσπαθείτε συνεχώς να υποβάσσετε την ιδέα της Παγκοσμίου Αδελφότητας, αμφισβητώντας τη χρησιμότητα της και προτείνοντας το μετασχηματισμό της Θ.Ε. επί της αρχής ενός κόλπου για την ειδική μελέτη του αποζωγισμού. Αυτό σφραγίζει και αξιότατα γιατί δεν θα γίνει ποτέ (επιστ. Διδ. σελ. 8). Υπάρχει εν προκειμένω μία σαφής δήλωση, ότι η πρωταρχική ιδέα των εσπειρωτών ιδρυτών, ήταν η Δημιουργία πυρήνος Παγκόσμιου Αδελφότητας και όχι μια καθαρά διανοητική μελέτη της αποζωγίου υπαρξιακής πύλης. Τοίτο σημαίνει ότι πρόχει πάσης άλλης ασχολίας το έργο της δημιουργίας αυτού του πυρήνος, ο οποίος αποτελεί το θεμέλιο επί του οποίου θα πρέπει να στηριχθεί η περαιτέρω έρευνα και μελέτη των υπολοίπων σζολών της Θ.Ε.

Η Ε.Η. Μπλάβατσκοη, εξ' άλλου, σε μία επιστολή της και πάλι προς τον Σίνναι, τον υπενθυμίζει τα εξής: Δεν μπορεί να έχεις ξεχάσει όσα σου έχω πει κατ' επανάληψη στη Σμίλα και όσα ο Λιδάσκαλος Κ.Χ. έχει γράψει σ' εμένα τον ίδιο, δηλαδή ότι η Θ.Ε. είναι πρώτα απ' όλα μία Παγκόσμια Αδελφότητα, όχι μια εταιρεία για φαινόμενα και αποχρητισμό (επιστ. Αιδ. αρ. 138). Θα πρέπει να γνωρίζετε ότι η Θ.Ε. έχει καθήκον να οδηγήσει στη πνευματική αφύπνιση, και όχι να καταφύγει στις ψυχικές μανίες που δεν είναι παρά μια άλλη μορφή υλισμού. Αλλά και η Άννη Μπεζάντ, ένα απ' τα αξιολογότερα και μακροβιότερα ηγετικά στελέχη της Θ.Ε. έδωσε ενθύμ εξ' αρχής, μόλις ανέλαβε την Προεδρία της, το σπέρμα της γραμμής της εταιρείας με την εξής φράση: «Προσερχομεθα στη Θ.Ε. όχι για να αποκτήσουμε γνώσεις και υπερβότατες επιειρίες, αλλά για να οικοδομήσουμε χωράκια».

Αδελφοί μου,

Το θεοσοφικό αυτό μήνυμα είναι και σήμερα επίκαιρο όσο ποτέ, θα έλεγα ότι είναι διαχρονικό. Οι εφημέριες αξίες στις οποίες έχει προσοχληθεί ο άνθρωπος από την εποχή των πρωτοπλαστών έχουν οδηγήσει την ανθρωπότητα στο σημερινό τραγικό αδιέξοδο, στην απάνθρωπη συγκρούση και στους αλληπαλλήλους πολέμους. Μονή διέξοδος είναι η ανάζητηση της αιώνιας αξίας. Και την δυνατότητα αυτή μας τη δίνει η θεοσοφική γλώσσα. Καθήκον του αληθινού θεοσοφού είναι να αναταραχθεί στο καλέσμα των θεών ουτών και να γίνει ένας ταπεινός εργάτης του Πνεύματος. Εάν το επιτύχει αυτό, θα κατορθώσει να αλλάξει την κατάσταση μέσα του, στο περιβάλλον του, και κατ' επέκταση στη κοινωνία, δημιουργώντας πιο ανθρώπινες σχέσεις, χωρίς μιση και εχθρότητες, χωρίς συγκρούσεις και αντιδικίες. Διότι τότε θα έχει υψώσει το θηρίο που έχει μέσα του, και που δεν είναι άλλο απ' τον ατομικον εαυτόν, απ' την χωριστική και καταστροφική, εγωκεντρική οντότητα, που παρομοιάζεται και με λύκο.



ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΑΛΗΘΕΙΑ

Άρθρο της Ε.Π. Μπλάβατσκη δημοσιευμένο στο περιοδικό «PHILADELPHIA» τον Αύγουστο του 1898.

Όταν ο Πύλατος ρώτησε τον Ιησού: «Τι είναι η Αλήθεια;» Εκείνος δαδανάτησε. Η σωτή του Ιησού όμως σ' αυτήν και σε άλλες περιπτώσεις δεν εμπόδισε εκείνους που σήμερα αποκαλούνται οπαδοί του, να ενεργούν σαν να είχαν λάβει από Αυτόν την έσχατη και απόλυτη Αλήθεια. Άγνοούν ότι τα λόγια σοφίας που τους δόθηκαν δεν επιτρέχουν παρά ένα μέρος της Αλήθειας, που έμεινε καλυμμένο με σκοτεινές αν και ασήμαντες ομορφιές παροφύλλες.

Με τέτοιο σύστημα ο δογματισμός έχει αναπτυχθεί βαθμιαία στις εκκλησίες, στις επιστήμες, παντού. Μια όψη της αλήθειας, θολά αντιλαμβανόμενη στους χώρους της αφηρημένης σκέψης, όπως αυτή που απορρέει από την εμπειρία και τις παρατηρήσεις στα πλαίσια της γής, έχει επιβληθεί ζωοφόρο από τη μορφή της αποκαλύψεως και επισημονίζον «δεδομένον» ένα πλήθος, που είναι υπερόφθαλμα αποσχιζόμενο ώστε να μπορεί να σκεφτείται από μόνο του.

Από τις ημέρες του Πύλατου μέχρι τις δικές μας, το ζήτημα του να ξέρουμε αν μια οποιαδήποτε ανθρώπινη ομαδοποίηση να κατέχει την Απόλυτη Αλήθεια, έχει μείνει πάντα άλυτο. Η λογική μας λέει ότι αυτό δεν είναι δυνατόν. Στον περυσιαμένο και πεπρωμένο κόσμο όπου βρίσκεται ο άνθρωπος, η Απόλυτη Αλήθεια δεν υφίσταται σε κανένα υποκείμενο. Δεν υπάρχουν παρά σχιζιζές αλήθειες, πάνω στις οποίες πρέπει να στηριζόμαστε όσο καλύτερα γίνεται.

Σ' όλες τις εποχές υπήρξαν σοφοί που έφθασαν στην Απόλυτη Αλήθεια κι όμως δεν μπόρεσαν να διδάξουν παρά σχιζιζές αλήθειες, γιατί στη φύση μας κανένας δεν μπορεί να μεταδώσει σε άλλον όλη την τελική Αλήθεια, που αναγκαστικά ο καθένας πρέπει να βρει μόνος του και μέσα του.

Δεν υπάρχουν δυο ή τρεις όμοιες και γι' αυτό το λόγο το ανώτατο Φως οφείλει να ληφθεί από αυτές τις ιδιες και όχι μέσω άλλων, σύμφωνα με την ικανότητα της κάθε μιας.

Ο μεγαλύτερος των Αντίππο¹ δεν μπορεί ν' αποκαλύψει από την Παράδοξη Αλήθεια παρά μόνο το μέρος που δύναται ν' αφομοιωθεί. Ο Ήλιος είναι Ένας, αλλά οι αστίνες του είναι πολλαπλότητες και τ' αποτελέσματά τους είναι ενεργητικά ή βλαβερά σύμφωνα με τη συν-

θεσίζει τη φύση των πραγμάτων που τις δέχονται. Όσο πιο ανηφομένη είναι η Συνειδησή μας τόσο περισσότερο μπορούμε να διαποτιστούμε από αλήθεια. Αλλά η ανθρώπινη συνειδηση είναι όπως το άνθος: μπορεί να γυρίσει το προσώπο του προς το μαζρίνο φως, αλλά οι ρίζες το κρατούν προσήλωμένο στο έδαφος και το μισό της ζωής του το περνάει στο σκοτάδι. Όμως, πάνω στην ίδια αυτή Γη, ο χαμένος από μας μπορεί να φτάσει αναλόγως τον ήλιο της Αληθείας και ν' αφομοιώσει τις πιο ξύστες και αιθέρες αβτινές του, παρ' όλη την παρωμορφωση που έχουν πρoστεί αναμεία στα φρούτα σοματιδια του διαωτηματος.

Πριν μπορούει να γίνει μετοχος μιας απολύτης Αληθείας, οφείλει ο άνθρωπος να γνωρίσει τον Εαυτό του και ν' αποζητήσει τις εσωτερικές αντιλήψεις και έννοιες που δεν εξάπτονται ποτέ.

Η Απολύτη Αλήθεια είναι το συμβόλο της Αιώνιότητας και αφού καιμια πεπεραωμένη σέψη δεν μπορεί να καταλάβει το Αιώνιο, τότε καιμια τέλεια αλήθεια δεν μπορεί να έχει χορο σ' αυτήν την πεπεραωμένη σέψη.

Μπορεί ίσως να πει κανείς: «Εφόσον η κατανόηση της απολύτης Αληθείας είναι τόσο δύσκολη, ας αρχίσουμε τότε σε σχετιζές αληθείες». Ασφαλώς πολλά άτομα θα μιλήσουν έτσι. Αλλά ας ομα και για να πληρώσει κανείς τη γηνή αλήθεια, το πρώτο ποσμά που χρειάζεται είναι η αγάπη στην ίδια την αλήθεια, χωρίς την οποία δεν θα επιτευχθεί καιμια γνώση.

Αλλά ποιος, στην εποχή μας, αγαπάει έτσι την Αλήθεια; Ποιοι ανάμεσα μας είναι έτοιμοι να την αναζητήσουν, να την δεχθούν και να την ακολουθήσουν, μέσα σ' ένα κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον όπου όλα όσα σημαίνουν επιτυχία βασίζονται όχι στην πραγματικότητα αλλά σε πλάνες, όχι στις εσωτερικές αξίες αλλά σε συμβόλαιους και φρούτα. Δεν αγνοούμε τα εμπόδια που βρίσκονται εκεί. Η Θεία Αλήθεια δεν μπορεί να κατεβαί παρo σε μια αιερόληπτη Ψυχή, χωρίς προκαταλήψεις, ποσμά που σπάνια σφαινται κανείς στις πολυτισμένες χορές μας.

Ας ριζοιμε ένα βλέμμα παντού γύρω μας: στην μοντέρνα κοινωνία, στην μοντέρνα πολιτική, στις μοντέρνες θρησκείες και σ' όλη την μοντέρνα ζωή εν γένει. Παρατηρήστε τη συμπεριφορά όλων των ζέντρων πολιτισμού στις διάφορες χορές, εκεί όπου ο λαός άνθρωπος έχει μεταφνεύσει τον δικo του πολιτισμό, και πότε που είναι εκείνο το Ελ Ντοράντο της εντυχίας, όπου αποδεχονται την

Αλήθεια σαν έναν τίμιο φιλοξενούμενο και όπου στο ψέμα και την ψευτιά φέρονται σαν σε εχθρούς. Θα μπορούσατε να το ονομάσετε: Εγώ θέλω την Αλήθεια —έλεγε ο Καρλάιλ— και όχι το ψέμα! ας με πλάκώσει ο ουρανός αν μια χώρα ουράνιας ανοησίας είναι αντάμοιβη της ψευτιάς! Αλλά ποιος στον αιώνα μας θα τόλμιζε να μιλήσει όπως ο Καρλάιλ; Οι περισσότεροι άνθρωποι δεν προτιμούν μήπως τον ψυχρό εγωισμό και την τεμπελιά, όπου νομίζουν ότι βρίσκουν την αληθινή ευτυχία;

Ο εγωισμός, γιος της άγνοιας, είναι το αποτέλεσμα της πίστης ότι για κάθε νεογέννητο παιδί δημιουργείται μια νέα Ψυχή, διαφορετική και χωριστή από την Παγκόσμια Ψυχή. Ο εγωισμός αυτός, σχηματίζει το μεγάλο φραγμό μεταξύ του προσωπικού Εγώ και της Αλήθειας. Είναι η μητέρα όλων των ελαττωμάτων. Το ψέμα γεννιέται από την ανάγκη να υποκρινόμαστε, και η υποκρισία προέρχεται από την επιθυμία να μεταμφιεστούμε ή να καλύψουμε ένα ψέμα. Είναι ο χωρίνος που μεγαλώνει, τρώει και καταστρέφει όλα στη γη μας και αυτός ο εγωισμός είναι η μόνη θεότητα που δεν υπάσχει φόβος να την απαρηθούν οι μαθητές της.

Αυτό που εμείς, φίλοι της Σοφίας, πρέπει να κάνουμε, είναι ν' αζολυνθούμε ανστήρα το σύνθημά μας: «Οὐδέν Ἀληθείας Μείζον». Δεν πρέπει ν' αναγνωρίζουμε σαν αλήθεια αυτό που εύκολα αναγνωρίζεται σαν ψέμα στην πράξη. Ας δεχτούμε τους οπαδούς όλων των πистиόν. Η Θεοσοφία είναι η Θεία Σοφία και η Σοφία είναι η Αλήθεια. Κάθε πράξη αληθινή, κάθε επίκαιρης λόγος αποτελεί ένα μέρος της Θεοσοφίας.

Αυτός που ξέρει τη Θεία Αλχημεία ή αζόμα και εξεινός που δεν κατέχει παρά μια πολύ κατὰ προσέγγιση αντίληψη της Αλήθειας, θ' αναγνωρίσουν αυτήν, τόσο στα λανθασμένα δεδομένα όσο και στα σωστά. Γιατί μπορεί το ποσό του χρυσού που βγάζουμε από ένα σωρό αχρηστών υλών, να είναι μικρό, δεν παύει όμως γι' αυτό να είναι πολύτιμο.

Για να τελειώσουμε θα πούμε: Εκτός από τις υψηλές και πνευματικές καταστάσεις της Ψυχής όπου ο άνθρωπος γίνεται ένα με την Παγκόσμια Ψυχή, αυτός δεν μπορεί να καταστήσει πάνω σ' αυτή τη Γη παρά σχετιζές αλήθειες από οποιαδήποτε θρησκεία ή φιλοσοφία. Και αζόμα αν η θεά που βρίσκεται στο βάθος του πηγαδιού βγαίνει από τη φύλαξη της, δεν θα μπορούσε να δώσει στον άνθρωπο περισσότερα απ' αυτά που αυτός μπορεί ν' αφομοιώσει. Στο μεταξύ ο

καθένας μας μπορεί να καθήσει στο χέλιος του πηγαδιού αυτού που λέγεται Γνώση και να κοιτάζει στα βάθη του περμένοντα να δει στα σκούρα νερά του την αντανάκλαση της εικόνας της Αλήθειας. Αναμφβολά ο υπομονετικός ερευνητής θα μπορέσει ν' αντιληφθεί κάπου κάπου την απαλή αντανάκλαση κάποιας αλήθειας, αλλά ας προσέξει... ο φιλόσοφος δεν θ' ανακαλύψει εκεί παρά την ίδια τη μορφή του.

Για ν' αποφεύγουμε τέτοια σιμφωρία, ας προσπαθήσουμε να μην εκθέσουμε αλήθειες που δεν είναι παρά αντικατοπτρισμοί των δικών μας μινιών. Θέλουμε να εμιαστε φίλελεύτεροι και αντιστεζόμεστε στους δογματισμούς και τις ψευδοαριστώνες που καταλήγουν στο φανατισμό.

Όσον αφορά τις βαθιές και πνευματικές πεποιθήσεις του αληθινού Θεοσόφου, αυτές δεν υποτάσσονται στην κοινή γνώμη. Ο καθένας φυλάει αυτό το θησαυρό βαθιά κλεισμένο στις μυστικότερες πτυχές της ψυχής του. Μερικές Εσωτερικές Αλήθειες ξεπερνούν τα όρια του στοχασμού και πρέπει επομένως να μένουν κρυμμένες από το βλέμμα του πλήθους, γιατί η απόδειξη των προσμάτων που δεν βλέπονται, ούτε καταλαβαίνονται, ούτε γίνονται αισθητά δεν αποτελεί απόδειξη παρά για κείνους που μπορούν να τα βλέπουν, να τα καταλαβαίνουν και να τα νιώθουν. Μια αχτίνα της απόλυτης Αλήθειας δεν θα μπορούσε να αντικατοπτριστεί παρά σ' έναν καθαρό καθρέπτη, ή τιαρμένο από την ίδια γλώσσα και αυτή η γλώσσα μέσα μας είναι η υψηλότερη συνείδηση. «ΤΟ ΦΩΣ ΧΑΜΗΛΕΙ ΣΤΟ ΣΚΟΤΑΜ ΑΛΛΑ ΤΑ ΣΚΟΤΑΜΑ ΤΗΣ ΠΛΑΝΗΣ ΔΕΝ ΤΟ ΑΝΤΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ».

1. Άνθρωποι που έχουν φτάσει στη μεγίστη πνευματική ανάπτυξη.



ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΙΣΜΟΥ

Του Χρίστ. Καμαρωτάκη

Όπως ήδη γνωρίζετε η 8η Μαΐου, που σεινά και ταπεινά εορτάζουμε κάθε χρόνο, δια τους απανταχού του κόσμου θεόσοφους, είναι μια ημέρα πνευματικού μνημοσυνού, διότι είναι η επέτειος του θανάτου της ιδιότητας της Θεού, Εταιρείας Ε. Π. Μπλάβατσκη, που συνέζει το 1891 στο Λονδίνο. Η αειμνήστος αδελφή μας, πρωτού αποδημήσει σε φωτεινότερους κόσμους εξέδηλωσε την επιθυμία, όπως η ημέρα του θανάτου της καθιερωθεί ως εορτή του Λευκού Λοτού. Η φωτισμένη ψυχή της ήθελε τα πνευματικά της παιδιά, εμείς οι θεόσοφοι, την ημέρα αυτή, επ' ευκαιρία της αναπολήσεως του ονόματός της, να φέρουμε ολίγα άνθη, σύμβολα σεβασμού και αγάπης, ως ελάχιστο φόρο τιμής για την πνευματική της προσφορά εις την ανθρωπότητα. Εμείς όλοι που ασιούσαστα συνεχίζουμε το θεάρεστο έργο της, υποσχόμεθα εις την αόρατο παρουσία των Διδασκάλων της σοφίας, ότι θα εργασθούμε ολόπρηνά δια την πνευματική αναμόρφωση του εαυτού μας και κατ' επέκταση της κοινωνίας, μεταβάλλοντας το γινώσχο νήκος εις φιλότητα. Επέλεξε το άνθος του Λοτού δια να μας αποκαλύψει έμμεσα ορισμένα μυστικά που αφορούν τη δημιουργία της ψυχής και του σύμπαντος κόσμου.

Η αληθιμόνητη αδελφή μας εις την αποκαλυμμένη Ισίδα περιεχτικά αναφέρει ότι «ο Λοτός είναι ένα από τα ιερά σύμβολα των αρχαίων Αιγυπτίων και Ινδών αιεσίκοινο εις τον Ωρο και τον Μπόρνια. Χωρισαντόν κανέναν ναός δεν χτίζεται εις το Νιπάλ και το Θιβέτ. Το βαθύτερο νόημα του σχετίζεται με τη γέννηση του κόσμου. Δια τους Ινδούς ο Λοτός είναι το σύμβολο αναπαράγωγής. Εξορρίζει την αιώνια σκέψη της αόρατον θεότητας που περνάει από την αιούρο κατάσταση υπαρχής εις την μορφοποιημένη ορατή οψη».

Οι σπουδαστές της Εταιρείας δια να σνλάβουν το εσωτερικό νόημα της εορτής του Λευκού Λοτού, αλλά και των θεοσοφικών Ιδών, θα πρέπει ν' αφηπνίσουν την γνωστική ιδιότητα της διασθήσεως και ενοράσεως. Αι' αυτών των αποχρύφων αισθήσεων της ψυχής, θα μεταπηδήσουν συνειδησιακά από την μορφή εις την ιδάν, από το γράμμα εις το πνείμα. Αυτή η νοερή μεταφορά του σπουδασιού από το υλικό επίπεδο εις το πνευματικό, γίνεται με τον Διάλο-

Το θέμα του Διαλογισμού θα πρέπει να μας προβληματίσει, αφού δι' αυτού όπως μας λένε οι μενιμηνοί Λιδάσσοι, η ψυχή, ο θείος εαυτός, ανυψώνεται εις *άλλα* καλύτερα επίπεδα και διαστάσεις.

Έχω την αίσθηση ακόμα και μου ότι ο Διαλογισμός δεν αποτελεί εξύψωση των Ίνδων, ή ενός *άλλου* λαού της ασχαιοτήτας. Είναι μια γνωστική μέθοδος που εδόθη σε ατομοδοκίμο στο χρόνο από τον πνευματικό κόσμο εις τον ανθρώπο δια τις ανάγκες της ψυχής. Είναι και αποτελεί τον ιδιαίτερο τρόπο ζωής που βιώνει συνειδητός ο πνευματικός άνθρωπος. Κατά παραδοχή ο Διαλογισμός θεωρείται και είναι ένα από τα μέσα κλειδιά δια την διεύρυνση της συνείδησης.

Εξορμητολογήθη από τους μενιμηνούς της ασχαιοτήτας και τις εσωτερικές σχολές, προς σύλληψη των υπεράβατων αληθειών.

Η λειψονότητα των ερμηνειών δια τον όρο Διαλογισμός εννοούν την εργασία που κάνει ο σχετιζόμενος νους, όταν αυτοσυγκεντρώνεται και αποσπάζεται από τα πολλά πράγματα που είναι διασκορπισμένος, εις το ένα εις το οποίο εστιάζει την προσοχή του. Άρτος όμως ο τρόπος έτσι όπως τον διδάσκουν και εξετάζουν οι διάφορες σχολές της Ανατολής, δεν μας βοηθεί ν' ανεέλθουμε εις την πνευματική διασπίση, εις τις ιδέες, *άλλα* εις εξείνη τον αστρικόν και νοητικόν, δηλαδή εις τους κόσμους των ορίων και των ειδώλων. Ο λεπτισός όρος Διαλογισμός τον οποίο χρησιμοποιούν οι ερμηνεύτες και ο κόσμος γενικά, φρονώ ότι δεν είναι ο ενδιαφερόμενος. Διότι έτσι όπως έχει επιζητήσει να τον αποκαλύψει και καταγράψει, σπείρει τον άλλοκοτον και νοθεύει το πνευματικό του προεχόμενο.

Αυτό επομένως που εθίσται να ονομάζουμε Διαλογισμό, δεν ανταποκρίνεται καθόλου εις το εσπεριζό, έργο του μενιμηνον. Ο αληθινός Διαλογισμός είναι κάτι άλλο (γνωστό εις τους πολλούς, το οποίο οι αρχαίοι Έλληνες διατηρούσαν με διαφορετικούς λεπτισούς όρους. Δι' αυτούς ο Διαλογισμός ήταν εσωτερικός Οριατισμός, Ενορατική αντήρηση, Μηητική επιείκη, Θεία παθεξή, Πνευματική εκσταση. Όταν ο σπουδαστής της αρχαίας σοφίας μεταφύεται νοητός εις την κατάσταση της εκστασεως, ανερχόμενος σε μια *άλλη* ανώτερη διασπίση, το κυρίαρχο στοιχείο δεν είναι ο νους, *άλλα* η ψυχή. Με τον Διαλογισμό όταν εξασκείται με ορθό τρόπο, μεταφερόμεθα από τον χρόνο εις το αχρονό και αιώνιο, η οπως λέγει ο Κοινωνιούμεν εις τον ατέρμονα χώρο.

Εις την υλιστική εποχή που ζούμε, εκείνο που κυριαρχεί και δεσποζει επί τον άνθρωπον είναι ο αισθησιασμός και η ενχαρίστηση

της θνητής φύσεως. Και το μόνον μέσο απελευθερώσεως από την αλόγιστο αυτή κατάσταση είναι ο Διαλογισμός. Η Ε.Π. Μπλάβατσκιη στο βιβλίο της «Μυστική Δοξασία» αναφέρει επί του προκειμένου τα εξής. «Διαλογισμός είναι ο ανέκφραστος γλογερός λόθος που έχει δια το άπειρον ο εσωτερικός άνθρωπος».

Η εσωτερική παράδοση μας ενθαρρύνει και προτρέπει εις την μελέτη και άσκηση του Διαλογισμού, εκείνου όμως που υπαγορεύεται και χρησιμοποιείτε όχι από τον ετεροφωτο νου, αλλά από την αφν-πνισμένη ψυχή. Δι' αυτό και το είδος αυτό του Διαλογισμού δεν είναι έργο και αντιζείμενο του τυχόντος, αλλά του ήδη προχωρημένου Μαθητού.

Ο Κρισναμούρτι αναφερόμενος εις το επίμαχο θέμα του Διαλογισμού λέγει ότι «είναι ανάταση της ψυχής πέρα από τον κόσμο αυτόν». Και συμπληρώνει: «Ο Διαλογισμός είναι η αρχή του καινούργιου και το τέλος του παλαιού». Σε μία από τις ομιλίες του λέγει επίσης ότι: «ο Διαλογισμός έρχεται όταν δεν υπάσχει» και δεν υπάσχεις, όταν σταματισουν οι λειτουργίες του νου.

Σ' ένα Βουδιστικό ζείμενο διαβάζουμε: «Ο Διαλογισμός είναι νους χωρίς σκέψη, που σημαίνει νους σιωπηρός. Ένας από τους παλαιούς και αξίους Λιδασζάλους της Ινδίας ο Παντόζαλη λέγει ότι: «ο Διαλογισμός είναι η αναχαίτιση των λειτουργειών του νου». Επο-μένως, τον Διαλογισμό δεν μπορεί να τον χειριστεί σωστά ο ερευνη-τής όταν υπάσχει και κοιμάσχει η προσωπικότης με όλα εκείνα που την συνοδεύουν και αζολούθουν, δηλαδή, οι σκεπτομορφές, οι επιθυ-μίες και τα πάθη. Στην Μπαγκαβάδ Γκιτά (το θείο άσμα) είναι γραμ-μένο ότι «αυτός που δεν είναι κύριος των αισθησών του» (δηλαδή της προσωπικότητας) «δεν μπορεί να στοχασθεί και Διαλογισθεί».

Στο βιβλίο «το Πέταγμα του Αετού» ο Κρισναμούρτι αναφέρει τ' αζόλουθα: «Δια να στοχασθεί καινείς με την βαθύτερη έννοια της λέξεως, πρέπει να είναι ενάρετος και ηθικός». Το νόημα της ηθικής εδώ δεν σχετίζεται βέβαια με την κατά συνθήκη κοινωνική ηθική που θεωρείται και είναι όπως λένουν οι Βουδιστές νοητικό κατασκευά-σμα, αλλά με αυτό που αναφέρει ο Πλάτων, ότι ο άνθρωπος είναι αληθινά ηθικός, όταν το ανώτερο (η ψυχή) εξουσιάζει το κατώτερο (υλική υπόσταση). Ενώ όταν συμβαίνει το αντίθετο, είναι ανήθικος.

Σ' ένα από τα εσωτερικά ζείμενα του Βουδισμού διαβάζουμε: «δια να γίνει σωστά το έργο του Διαλογισμού, θα πρέπει ν' απονυσάζει το Εγώ». Διότι το Εγώ, δηλαδή η προσωπικότης, από την φύση της ζει

μονιμός εις την χωριστιμότητα, που δεν είναι πραγματική, αλλά φαινομενική. Επομένως όταν υπάσχει και δεσπόζει το Εγώ δεν μπορεί να γίνει πραγματικός Διαλογισμός που είναι καταστροφή ενότητας.

Ο αείμνηστος Πρόεδρος της Θεοσοφικής Εταιρείας Σρί Ραμ σ' ένα από τα άρθρα του σημειώνει τα εξής: «Αν προσπαθήσετε να δράσετε χωρίς Εγώ θ' ανακαλύψετε πως η σοφία θ' ανθίσει μέσα σας. Όταν απουσιάζει το Εγώ, το φρόνημα που εισχωρεί αναμεσά σε σας και στους άλλους περνάει μόνο του. Τότε θα νοιώσετε αγάπη και ειρήνη δια όλον τον κόσμο». Όταν το Εγώ φεύγει τότε ερχεται η ενότητα και η χαρά εις την ψυχή και την φωτίζει.

Ο εσωτερισμός και η Θεοσοφία που ιδέατα συνδέονται και συγγενίζουν, δεν ακολουθούν τον τρόπο και την τακτική των καταστροφικών Διδασκαλίων που αφθονούν εις την εποχή μας και έχουν κάνει τον Διαλογισμό επιπορευτικό είδος, το οποίο προσφέρουν ευκολία και αδιαφορία εις όλους τους ανθρώπους.

Οι σοβαροί σπουδαστές της Θεοσοφίας απ' ότι σχετίζεται γνωρίζω, δεν εναντιώνονται εις την έρευνα και το βίωμα του Διαλογισμού, αλλά εις τον ανεύθυνο και πρόχειρο τρόπο με τον οποίο διδασκείται και εξασκείται από τους ψευδοδιδασκάλους. Οι μνησθέντες Διδασκαλοί, εκείνοι που είναι γνώστες των θείων πραγμάτων σπινθίζουν τον Διαλογισμό, όχι προς όλους, αλλά εις εκείνους μόνον που διήλθαν αγωνιζόμενοι την πύλη της Καθαρώσεως, και αγνοοῦνται το φυσικό, αστρικό και νοητικό σωμα, που εν συνοφει συνθέτουν και συγχροτούν την προσοπτικότητα, τον νήζο ανθρώπου.

Ποιος λοιπόν με δυο λόγια είναι ο ρόλος και ο αποπτερος σκοπός του Διαλογισμού δια τον ερευνητή της αρχαίας σοφίας;

Να γίνει το γεγνησέν δια μέσου του οποίου θα διέλθει όχι ο νους, αλλά η ψυχή εις την αντίθετα οχθή και ταρτάρω με το συγγενές με αυτήν θείον.



Δροσιά και Δάκρυ

WALLING

Μετάφραση Γεώργιου Αρσούνη

Είπ' η δροσιά στο δάκρυ γριμάτη περηγάνια
«— Στη γη παρωρωμένο η μοίρα σ' έχει κέφη!
Λε μοιάζεις συ μ' εμένα την ζωή την ουράνια,
Την αδελφή του ανέμου, των λουλούδιών το ταίρι».

Κ' είπε το δάκρυ: «— Γεννιέμαι από τον πόνο
Και βγαίνω απ' των ανθρώπων το μάτι το γλαμένο...
Εσύ απ' τα ουράνια στη γη σταλάζεις μόνο
Εγώ απ' τη γη εδώ κάτω στον ουρανό πληθαίνω!»

Γ. Αρσούνης («Αιωνάντας»)

Αγαστημένο δάκρυο ποτέ σου γη μ' αφήσει.

Αχιλλέας Παρωσός («Ν. Εστία» 25/12/1981)

ΛΟΓΟΙ ΣΟΦΟΙ

Κάποιος ρώτησε το Θαλή, αν ο άνθρωπος διαφεύγει την προσοχή των Θεών, όταν διαπράττει αδικίες. Ο Θαλής απάντησε: «οποτε όταν σκεπτεται, διαφεύγει την προσοχή των Θεών».

Αισχίνη Ασκληπιού (Βίοι Φιλοσοφών, I, 36)

*

Κάθε τι που γίνεται, γίνεται ούτως (...). Δεν εννοώ μόνο ότι γίνεται σύμφωνα με τη φύση των πραγμάτων, αλλά και σύμφωνα με το ούτως, σαν να μοιράζεε κάποιος στον καθένα εκείνο που τον αξίζει.

Μακρόν Αρχήλιον (Τα εις Ερμίων, Α, 1)

*

Το θαυμάσιον, το ἀπολύτως ωραίον, το παρουσάζον τον ἀνθρώπον γὰρ εἰκόνα δόξασις πρὸς τον Θεόν, τον ὑπέρτατον πάντων των συνειδησέων του Σημίαντος, εἶναι νὰ ἀμερώσῃ τον ἑαυτό του ὑπὲρ της πασχούσης ἀνθρωπότητος, της γυλισμένης εἰς την βορβορώδη υἱόστασιν των ζοινωμάτων.

Σπύρος Νάρος

Ἡ εἰρήνη εἶναι ζωή της ἐπιείκειας.

Β. ΟΥΓΚΩ (ἀπὸ το ἡμερολόγιον του, «Ν. Ἑστis», 15/10/1973)

Ὁ μεγάλος σπρωγνέται, βασανίζεται, μαρτυρεῖται, ὥσπου διπλώνεται στή μοναξιά του.

Φουιδριζος Νίτσι (Ο.Λ., 1934, σελ. 361)

Ἀπ' ὅλα πιο ψηλά, **το χοῖος**.

Ν. Καζαντζάκης («Καποδιστριας», σελ. 99)

Ἡ ζωδιά μου ποτε δὲν ἐξλονίσθηζε· ὁ ζωοζήτης μου ποτε δὲν ἔπεσε· ὁ ἀντίκαση μὲ ὑπερανθρώπινη δύναμις με χιβερονόυσε: **Ἡ ἀλήθεια**.

Ἀνδρέας Λαοζαώτος (Ἀπαντα, α, σελ. 55)

Σαν εἴθι ο πονος γὰρ σε βρεῖ
νὰ τον δεχθῇς παλιναρσία.
Στάσῃ λιβέντης σαν τὴ δὲν
τὴ λιβέντοζορή, τὴν ἰσία.

Ἀμφωδες

Ἡ νύχτα παρῆχει σιμφοσύνην.

Β. Ούγγου («Οἱ ἀθλιτοί»)

Μεγάλη μαντατοφύρα του Θεού είναι η νύχτα.

Νίκος Καζαντζάκης («Ο γιωζούλης του Θεού», σελ. 167)

*

Πρέπει να βοηθάμε όσο μπορούμε εαυτούς που αδικούνται και να μην αδιαφορούμε. Γιατί αυτό είναι δίκαιο και καλό, ενώ το αντίθετο είναι άδικο και κακό.

Δημοκρίτου (Ανθολόγιο Στοβαίου MS. 43)



ΠΟΛΥΤΙΜΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΕΣ

ΚΛΕΙΣ ΤΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ: Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Τον αιγινηταύτη Διδασκαλόν Αντώνιον Αδριανοπολίτην

Ποῦν ἐπιχειρήσῃ τις νά γνωρίσῃ τά μυστικά τῆς φύσεως, πρέπει νά θεωρασθῇ δι' ἐλευθερίας ἐν τε τῇ ἐρευνῇ καί τῇ δοῶσει αὐτοῦ καί μόνον διὰ τοῦ ὅπλου τούτου δύναται νά υπερνικήσῃ τά ἐπιπροσθοῦντα ἐμπόδια. Ἄνευ τῆς ἐλευθερίας καί ἀπηλλοτριμένης προζαταλήψεων ἀναζητήσεως τῶν ἀληθειῶν, εἶναι ἀδύνατον νά προχωρήσῃ ὁ ἐρευνητής.

Καί πράγματι μόνη ἡ ἐλευθερία εἶναι ἰζανή νά μᾶς προσδώσῃ τήν δύναμιν τῶν ὄντων, τῶν ὁποίων ὁ πρωτεύων νόμος εἶναι ἡ γνώσις, ἡ ὁποία διὰ νά ἐκδηλωθῇ, ἀνάγκην ἔχει ἡ συνείδησις, ἐφ' ἧς θά παραχθῇ, νά ἐνεργήσῃ ἐλευθέρως. Ἡ ἐλευθερία μόνη δύναται νά προσδώσῃ εἰς τήν ψυχὴν πτερά καί νά μᾶς μεταφέρῃ εἰς τά φωτεινά καί αἰθέρια ὕψη, ὅπου τά ποταπά πάθη καί αἱ στεναὶ ἀντιλήψεις δέν δύνανται νά φθάσουν, ὅπου ὁ ὀρίζων, ὁ ἀήρ, τό περιβάλλον, χαρακτηρίζονται διὰ διανείας, διὰ μέσον τῆς ὁποίας ἡ ἀτελής αἴσθησις μᾶς ἀπαλλασσομένη τὸν διαφωρέματος καί τῶν νεφῶν τῶν προλήψεων, καθίσταται ἰζανή νά διακρίνῃ καθα-

οἱ τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ τὴν διαστείλῃ ἀπὸ τοῦ ψεύδους, ὅπου αἱ θέδηλοι σκέψεις φαίνονται χαμηλὰ εἰς τὸ βάθος καὶ τότε διακρίνομεν τὴν αἰσιοφύειαν καὶ τὸ γελοῖον αὐτῶν. Ἐκεῖ αἱ μεγάλα ἰδέαι τῆς σωτηρίας καὶ τῆς λυτρώσεως τῶν ψυχῶν τῆς Γῆς διακρίνονται τῶν ποταποτήτων διὰ τοῦ μεγάλου τῶν καὶ γαλουνχοῦ τὴν ἐκπληκτικὴν διάνοιάν μας μὲ ἐκπέρλους εἰκόνας ἀγλῆς καὶ κάλλους.

Μόνῃ ἡ ἐλευθερία δύναται νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς τὰ ὕψη ἐξεῖνα, ἀπὸ τῶν ὁποίων δυναμιθεὶς νὰ ἐπισκοπήσωμεν τὸ ὅλον ἔργον τῆς φύσεως καὶ νὰ ἴδωμεν τίς ὁ τελικὸς σκοπὸς αὐτῆς, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ ὁ σκοπὸς παντός ἐπ' αὐτῆς ἐκδηλωθέντος ὄντος.

Ἡ ἐλευθερία μόνῃ δύναται νὰ μᾶς ἀποσπασῇ ἀπὸ τὰ σεσηπὸτα ἐξεῖνα σαφῆ, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἴμεθα προσσχεζομένημενοι, διζήν ὁστροφῶν, διζήν ὄντων στερουμένων τῆς δυναμείας τοῦ σκέπτεσθαι καὶ αποφασίζεσθαι περὶ τῆς πορείας, τὴν ὁποίαν ὀφείλου ν' ἀκολουθήσωμεν καὶ μετὰ τῶν ὁποίων (σαφῶν) φερόμεθα ἀσυναίσθητος εἰς πᾶσιν προλήψεων, ψεύδους καὶ πλάνων, πρὸς τέλει τὰ πλήρη ὁροῦσθαι καὶ σαφῆ.

Ἐπιζητοῦμεν πᾶν ὅ,τι εὐγενές. Ζητοῦμεν τὴν τελειότητα, τὴν εὐδαιμονίαν, τὴν ἀλήθειαν, τὸ κάλλος, ἀλλὰ δὲν βλέπομεν ὅτι πάντα ταῦτα δὲν δύναται νὰ ὑπάρχωσι εἰς τὸ στενὸν καὶ ἀτελές περιβάλλον, τὸ ὁποῖον ἔχομεν δημιουργήσῃ διὰ τῶν σκέψεών μας, ὅτι πάντα ταῦτα συνδυάζονται πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, μετὰ τῆς ὁποίας ἀποτελοῦν σύνολον ἀδιάσπαστον. Οὔτε ἡ ἀλήθεια εἶναι τι ἀνελεύθερον, οὔτε τὸ κάλλος δουλικόν, ἀπ' ἐναντίας θὰ ἀπετέλουν ἀκατανόητόν τι, εὐροισκόμενα ἐν διαζευξί πρὸς τὴν ἐλευθερίαν.

Δυστυχῶς αἱ σκέψεις τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἀντίθετοι πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ χαρακτηρίζουν αὐτὴν ὡς γὰγγραιναν, ὡς τι μυσερὸν καὶ καταδιωκτέον, δι' ὃ αἱ ἐλευθερία ψυχᾶ διατρέχον τὸν κίνδυνον, νὰ ἀπολλεῖσθαι τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Ἄν οἱ ἄνθρωποι ἐχαρακτηρίζοντο διὰ φρονήσεως, θὰ ἔπρεπε, ἀποτινάσσοντες τὸν ζυγὸν τῆς πνευματικῆς δουλείας, νὰ προσεταρτισθῶσι τοὺς φιλελευθέρους ἐρευνήτας καὶ συνεργάζομενοι μετ' αὐτῶν νὰ ἐπιζητήσωσι τὴν ἰδίαν αὐτῶν πνευματικὴν ἀπελευθέρωσιν, ἀντὶ νὰ ἀντιμάχωνται πρὸς αὐτοὺς, συνεχίζοντες οὕτω τὴν ἐν τῇ ἀμαθείᾳ κακοζήλον δουλείαν τῶν.

Ὅτι δουλεύει ἡ ἀνθρωπότης εἰς τὴν ἀμαθείαν, τὸ ψεῦδος καὶ τὴν κακίαν, προκύπτει ἐκ τῆς καταπτώσεως, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρύ-

σζεται. Δουλεύει εἰς τὰ πάθη της, ἐκ τῶν ὁποίων προκύπτουν τὰ δεινά της, δουλεύει εἰς τὴν ἐξάρτησιν αὐτῆς ἀπὸ τῆς καθ' ἡμέραν ἀναζητήσεως τοῦ ἄρτου, ἐξαντλοῦσα οὕτω τὰς δυνάμεις της. Δουλεύει εἰς τὴν νόσον, τὴν ἀτίμωσιν, τὸν ἐξεντελισμόν, εἰς τὴν κατωτερότητα, ἢ ὅποια μεταβάλλει τὸν ἄνθρωπον εἰς κτήνος, ἐστερημένον τοῦ μεγαλυτέρου δώρου τῆς φύσεως, τῆς ἱκανότητος τοῦ γνῶναι, δουλεύει, τέλος, εἰς τὸν θάνατον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον μάρτην ἰσχυρίζεται, ὅτι τὴν ἐλύτρωσεν ὁ Θεός, τὸν ὁποῖον ἐσταύρωσεν ἀκριδῶς, διότι ἐπεξήτησε νὰ τὴν ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὸν θάνατον.

Ὁ σταυρωθεὶς Θεὸς εἶπεν, ὅτι ἡ ἀλήθεια καὶ μόνη δύναται νὰ ἐλευθερώσῃ ἡμᾶς. Ἄλλ' ἡ ἀλήθεια δέν δύναται νὰ γνωσθῇ χωρὶς ἐλευθερίαν σκέψεως καὶ συνειδήσεως.

(Διατηροῦμε τὴν γλώσσα τοῦ αιμνηστοῦ Λιδασκαλοῦ μας)

Λόγοι του Μπετόβεν για τη μουσική

Ἡ καρδιά μου παύεται ολόκληρη για τὴν υψηλὴ καὶ μεγάλη τέχνη τὸν Σεβαστιανὸ Μπάχ, τὸν Πατριάρχη αὐτοῦ της αἰμονίας.

(Στον Holmeister, 1801)

Ἀνέκαθεν υπῆρξα ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους θαυμαστὲς τοῦ Μότσαρτ, καὶ θα μείνω θαυμαστής τὸν ὥς τὴν τελευταία μου ἡλικία.

(Στον Αἰβὰ Stadler, 1826)

Ἡ μουσικὴ εἶναι μιὰ ἀποζάληρη υψηλότερη ἀπὸ κάθε σοφία καὶ ἀπὸ κάθε φιλοσοφία... Ὅποιος εἰσδύει στὸ νοήμα της μουσικῆς μου, θα λυτρωθῇ ἀπ' ὅλη τὴν ἀθλιότητα ὅπου σέρνονται οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι.

(Στὴν Μιττνίνα, 1810)

«Νέα Ἑστία», 1940, σελ. 748

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΝΑΡΚΤΗ-
ΡΙΕΣ ΟΜΙΛΙΕΣ 6 ΠΡΟΕΔΡΩΝ ΤΗΣ
ΘΕΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

H. S. OLCOFF, 17 North Street 1875

Ανηζομεν στην εποχή μας, ζαί μαζα βήματα πιο μπροστά απ' ατή... Αναζητούμε, ερευνούμε, δεν απορρίπτουμε τίποτε χωρίς ατία, δεν δεχόμθα τίποτε χωρίς αποδέξη. Είμθα σπουδαίοι ζαί όχι διδάσκαλοι.

Τι είναι αυτό που με κάνει να αισθανομαι οτι μόνον ικανοποιη-
μενος, αλλά και υπερχείρας του παριστάμαι για μια σύντομη στιγ-
μή σαν έχω φθάσει αυτής της ζωηφόρας, διακρινόμενης φθινής επι-
θέσεως; Είναι το γεγονός οτι μέσα στην ψυχή μου αισθανομαι οτι
πίσω μας, πίσω από τη μάζα μας ομαδα, πίσω από τον αδύναμο νεο-
γέννητο οργανισμό μας συρρέουνται μια πελώρια δύναμη, που
τίποτα δεν μπορεί να της αντισταθεί. Είναι η δύναμη της Αλήθειας.
Αισθανομαι οτι εμείς εμείς μονάχα η επιρροή του νάζι, που ζοστά-
με το περασμά, ως που να φθάσει το ζώο σώμα. Αισθανομαι οτι
εμείς εμείς μονάχα η επιρροή του νάζι, που ζοστάμε το περασμά,
ως που να φθάσει το ζώο σώμα. Αισθανομαι οτι εμείς απ' εμάς
—σε έναν θεο σκοπό και οτι η Αλήθεια —τορά οπώς και πάντοτε—
είναι πάντοδυναμη και θα επιζωήσει.

ANNIE BESANT, 26 July 1907

Η Εταιρεία μας ισχυρίζεται ότι αποτελεί ένα πρώην Παράδοξο της Αδελφότητας και η ιδιότητα της αυτή δηλώνεται το όνομά της Θεοσοφική. Λειτουργήμα της είναι να κηρύξει και να διαδώσει στον κόσμο τη Θεοδοφία, τη Θεία Σοφία, τη Βραχμα Βίντα, τη Γνώση, το Φως όλων των φώτων. Ότι ο άνθρωπος μπορεί να γνωρίσει το Θεό, μπορεί να αποκτήσει τη γνώση που είναι αιώνια Ζωή, διότι και αυτός ο ίδιος είναι ένα κομμάτι από τη γνώση που ζητεί να κατανοήσει.

Σ' αυτό το γεγονός, την ουσία της φήμης που διαπερνά τα πάντα, την Ενότητα, βασίζεται η Παγκόσμια Αδελφότητα και για να διαπιστωθούν οι εξωτερικές αποδείξεις, εορτάζουμε μέσα σε όλες τις θρη-

σκειές και φιλοσοφίες, εισδύει στα κρυμμένα μυστικά της Φύσεως και του ανθρώπου.

G. S. ARUNDALE, 21 Ιουνίου 1934

Η θεοσοφία σας ζητεί να εξετάσετε, να μελετήσετε. Δεν ζητεί να πιστεύετε ή να παραδέχεσθε αυθεντίες. Απαιτεί από σας να μην παίρνετε βιαστικές αποφάσεις, να μη συμπεραίνετε ότι αν δεν κατανοεί κάτι ο νους σας αποκλείεται αυτό να είναι αληθινό. Ζητεί να αποφασίζετε εσείς για τον εαυτό σας, να μην αφήνετε άλλους να αποφασίζουν για σας και πολύ ολιγότερο την κοινή γνώμη.

Πρώτον, η θεοσοφία είναι ένα σύστημα από Αλήθειες για μελέτη, έρευνα και πειραματισμό. Κάθε Μέλος έχει το δικαίωμα, αλλά και το καθήκον να επιχειρεί μια τέτοια μελέτη, έρευνα ή πειραματισμό, με πλήρη ελευθερία, άσχετα από το πού μπορεί να τον οδηγούν, όπως έχει και το καθήκον να δεχθεί το ίδιο δικαίωμα για τα άλλα Μέλη, με ένα πνεύμα ειλικρινά καλής διαθέσεως και κατανόησης. Δεύτερον, δεν υπάρχει αποτελεσματική αναζήτηση για την Αλήθεια, εκτός αν η Αλήθεια έλθει σαν πραγματική κατάκτηση αυτού που την αναζητεί μέσα από ατομική του προσωπική εμπειρία.

C. ZINARAJADASA, 17 Φεβρουαρίου 1946

Η Σοφία είναι μια δύναμη... Κάθε Θεοσοφική Στοά μπορεί να γίνει ένας ενεργειακός σταθμός και να παράγει ιδέες, κυρίως τις ιδέες που χρειάζεται σήμερα ο κόσμος για να ελαφρύνει τον αγώνα για την ύπαρξη. Πάρτε σαν παράδειγμα την πιο ισχυρή και δυναμική ιδέα, που είναι για μας πρωταρχική: Την Παγκόσμια Αδελφότητα της ανθρωπότητας. Φαντασθείτε έναν κόσμο κατοικημένο στην Πλειοψηφία του από άνδρες και γυναίκες που δεν πιστεύουν μονάχα, αλλά και έχουν ανακαλύψει τη χαρά που ενυπάρχει μέσα σ' αυτή την αρχή. Θα ενδιαφερόταν κανείς να ρωτήσει σε ποια γνήσιη ανήκει κάποιος, ποιον Θεό προσκυνά; Πώς μπορεί να δημιουργηθούν πόλεμοι σε έναν τέτοιο πολιτισμό; Πώς μπορεί να υπάρξει φτώχεια σε αντίθεση με σκληρημένη χλιδή;

Όλες οι θεοσοφικές μας μελέτες είναι μια συνοδεία, μια επεξεργασία αρμονιών στον ένδοξον ύμνο της ενότητας που αντηχεί στο Σύμπαν και που ενώνει αγγέλους και ανθρώπους, ζώα και φυτά, σε έναν χαρούμενο εναρμολισμό.

N. SRI RAM, 24 Φεβρουαρίου 1953

Η Εταιρεία μας είναι ένας οργανισμός με πλατιά βάση, ευγενή στη δομή του, με το πλάτος μιας Αδελφότητας που δεν εξαιρεί κανένα και περιλαμβάνει όλους τους ανθρώπους και όλες τις ζωές, με έναν σκοπό που φθάνει στην κορυφή της ανθρωπίνης αντίληψης και φιλοδοξίας. Μαζί με την Αδελφότητα απαιτείται από έναν θεόσοφο, που έχει συμφωνήσει στους τρεις σκοπούς, η επιθυμία για μια συγκριτική μελέτη επιστήμης, θρησκείας και φιλοσοφίας — κάθε επιστήμης, κάθε θρησκείας, κάθε φιλοσοφίας — και η έρευνα εξεικόνων των δυναμιών, που είναι σε λανθάνουσα κατάσταση στον άνθρωπο, καθώς και των νομίμων της φύσεως που είναι αόρατοι και ανεξήγητοι.

Αν η Εταιρεία μας προκειται να γίνει μια αληθινά Θεοσοφική Εταιρεία, να προσδεύσει και να εκπληρώσει την αποστολή της, πρέπει να συσσωματώσει, από μερών των μελών της, έναν τρόπο ζωής, στον οποίο να υπάρχει μια όλο και πιο βαθύτατη πραγματοποίηση της Αδελφότητας και σαν ένας ανοιχτός ουρανός, που απλώνεται πάνω από τη γη, ένας όλο και πλατυτέρος ορίζοντας στη σκέψη, που να φέρνει όλο και νέες προσεγγίσεις προς το ανθρωπινό πνεύμα.

Καθήκον μας είναι να εργασθούμε για μια καινούργια τάξη, στην οποία όλα θα είναι διαφορετικά απ' ό,τι είναι σήμερα, θα έχουν έναν διαφορετικό σκοπό και μια διαφορετική ομορφιά, διότι κάθε άνθρωπος — ως ένα βαθμό — θα έχει συνειδητοποιήσει τη συγγένειά και το καθήκον του απέναντι σε όλους τους άλλους ανθρώπους, αλλά και σε όλη τη ζωή, συμπεριλαμβανοντας τους νεότερους αδελφούς μας, τα ζώα.

J. B. S. COATS, 17 Νοεμβρίου 1973

Ένας ισορροπημένος θεόσοφος είναι όποιος κινείται τόσο προς την περιφέρεια, όσο και προς το κέντρο. Εξωτερικά για να αισθανθεί, την πραγματικότητα του Ένός, εξωτερικά για να μοιραστεί αυτή την κατανόηση σε μια χρήσιμη υπηρεσία προς τους άλλους. Από εκεί ξεκινά η ανάγκη να ενδιαφερθούμε για τον κόσμο στον οποίο ζούμε και για όλα όσα συμβαίνουν γύρω μας, τις ανακαλύψεις της Επιστήμης, τις προσπάθειες που γίνονται στα Ηνωμένα Έθνη και σε άλλες διεθνείς ομάδες, για να επιφέρουν μια πλατιά κατανόηση της ουσιαστικής ενότητας του ανθρώπου με το Σύμπαν γύρω του και με τους

συντρόφους του κοντά του. Ο κόσμος τον αύριο —ο ένας κόσμος για τον οποίο τόσο συχνά μιλάμε— θα απαιτήσει από τον καθένα μας, είτε κατοικεί σ' ένα ήσυχο χωριό στις Ινδίες ή σε μια θορυβώδη πόλη στις Ηνωμένες Πολιτείες, μια πολύ μεγαλύτερη επίγνωση των αναγκών, ενδιαφερόντων, συνηθειών και ελπίδων όλων των άλλων —όχι μονάχα μέσα στην Εταιρεία μας, αλλά και στον πλατύτερο κόσμο, που είναι στο γάτο-γάτο ο κόσμος μας με αναριθμήτα προβλήματα και πόνοις.



«Κάνε καλό αντί για κακό»

Του Μεχάκη Γκιαντι

Ένα ποίημα πολύ διδακτικό, που έκανε μεγάλη εντύπωση και μου αγγίξε την καρδιά. Το δίδαγμα του «κάνε καλό αντί για κακό», έγινε ο κύριος οδηγός μου. Και τόσο πολύ αισιοδόχησα σ' αυτή την αρχή, που άρχισα αμέσως την εφαρμογή της.

Ίδού οι στίχοι του, που, τον άριστον για μένα, είναι υπέροχοι:

Για ένα κυτέλλο νερό, δίνε ένα πιάτο γάλατο.

Σ' ένα εγκάρδιο χαϊδετισμό, ν' απαντάς με μιαν υπόκληση.

Μια μονάχα πεντάρα, ανταποδίδε την με χονδραγιά.

Σέβουν τα λόγια και τις πράξεις των σοφών.

Ανταπόδιδε στο δεκαπλάσιο κάθε μικρή χάρη

και κάνε μ' ενχαρίστηση καλό αντί για κακό.

(«Αυτοβιογραφία», Έκδ. «Φιξή», Αθήνα 1964, σελ. 56)



ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΓΝΩΣΗ

Τον λογοτέχνη και χρονογράφου Πανόλη Νιρβανη (1866-1937)

Η σζηνή που θα διηγηθώ σήμερα, έγινε τις ημέρες αυτές σ' ένα γνωστό μου αθηναϊκό σπίτι. Η κυρία — μια ηλιωμένη και θρησκα γυναίκα — ήταν, μ' ένα συμπληρωτικό τρόπο, παλαιομυρολογίσσα. Και, από μια σχετική ομιλία, άρχισε να παίρνει τα δίκια των παλαιομυρολογιστών, που θέλουν να χρητισούν τη θρησοκεντρική τάξη όπως τη βοηθάμε από τους γονιους μας. Μιλόνσε με μια αισθηματιστή λογική, χωρίς φανατισμούς και χωρίς πάθος. Και σ' αυτό δεν έμοιάζε, βέβαια, με τους άλλους, φανατισμένους ομοφρονείς της. Έξαφνα όμως, ο γιος της, ένα πάληζαρι δεκάοχτο χρόνων, που είχε πειραχτεί, φάνετα, από τα λόγια της μητέρας του, της είπε:

— Αντοιμία, μητέρα, που ε' εσεις αζορια, μια μορφωμένη γυναίκα, έχετε τέτοιες ανοήτες ιδέες. Αυτά τα λένε και τα πιστεύουν μόνο οι αγραμματοί.

Ο πατέρας τότε τον νεόν, που διαβαζε την εφ' ημερίδα του χωρίς να πολυπροσέχει στη ματαιή και ζοιφια στήληση, και που η τελευταία φράση του γιου του τον είχε κάνει να σηκώσει τα ματια του από το διάβασμά του, γρύσε και του είπε:

— Με λυτή μου, παιδι μου, βλέπω πως πέγρεις ε' εόν σε μια παρξήρηση, που δεν έρω αν είναι μαζοτική από την παρξήρηση που κάνει η μητέρα σου. Μιλήσε για τους αγραμματούς μ' ένα τρόπο που δείχνει πως πιστεύεις ότι ένας αγραμματος είναι αναζαστίζα ανοήτος. Λοιπόν, εδώ είναι το μεγάλο λάθος. Τα γραμματα και η σποινή μπορεί να πλουτίζουν το μυαλό του ανθρώπου μ' ένα τεράλαιο γνώσεων, και το πλουτίζουν βέβαια, αλλά δεν αλλάζουν την ποιότητα του. Ένας έξυπνος άνθρωπος, και γραμματα αν δε μάθει, μένει πάντα έξυπνος άνθρωπος. Βλέπει σωστά, σιλλογίζεται ορθά, κρίνει με ασφάλεια. Και ένας ανοήτος, όσα γραμματα κι αν μάθει, μένει πάντα ανοήτος.

Βρίσκονται αγραμματοί άνθρωποι που δεν πήραν ποτέ τους στο σχολίο, που δεν έμαθιν ούτε το αλφα, και όμως χαιρεται κανείς να τους αζορει. Αντικρύνουν και τα μεταφυσικά αζόρια προβλήματα μ' ένα τρόπο απλό, μα βαθυστοχαστό. Και υπάσχων σοφοί, πιθανώς γεμάτα από γνώσεις, που αντικρύνουν και τα κοινότερα ζητηματα μ' ένα τρόπο περίπλοκο, μα ηλίθιο.

Ένας αγράμματος μπορεί να είναι μεγαλόφυης, σ' όλη τη σημασία της λέξης. Ένας σοφός μπορεί να είναι μωρός, σε όλη πάλι τη σημασία του όρου. Δεν μπορείς, λοιπόν, να λες πως μόνο οι αγράμματοι λένε και πιστεύουν ανοησίες. Λένε και πιστεύουν πολύ περισσότερες καποτε οι γραμματισμένοι. Ανοησίες λένε και πιστεύουν μόνο οι ανόητοι, είτε γραμματισμένοι είναι, είτε αγράμματοι. Αυτή την παρατήρηση μόνο είχα να σου κάνω. Τώρα, αφήσε τη μητέρα σου να πιστεύει ό,τι πιστεύει, αφού της κάνει ευχαρίστηση, και πιστέψε κι εσύ ό,τι θέλεις. Ένα πράγμα μόνο να μην πιστέφεις ποτέ σου: ότι τα γράμματα μπορούν ν' αλλάξουν την ποιότητα του μυαλού του ανθρώπου. Αυτή η αλήθεια δε βρέθηκε αζώμα. Ούτε από το μολύβι μπορούμε να γτιάσουμε χονιάφι, ούτε από ένα ηλίθιο, ένα στοχαστικό άνθρωπο. Το πρώτο μπορεί να γίνει καποτε, το δεύτερο δε θα γίνει ποτέ.

Και στο σημείο αυτό τέλειωσε η συζήτηση, που είχα την τύχη να παρακολουθήσω, σαν καλεσμένος του σπιτιού, εκείνη τη μέρα, χωρίς και ναχω βέβαια τίποτε να προσθέσω στα σωστά και δίκαια λόγια του σεβαστού μου φίλου.

Φεύγοντας όμως, θυμήθηκα ένα ρητό, που μου είχε πει καποτε, όταν μάθαινα τα πρώτα γράμματα, η μαζαορίτισσα η μητέρα μου:

«Άλλα 'ν' τα γράμματα παιδί μου, κι άλλη 'ν' η γνώση». Δεν ξέρω αν η μητέρα μου το είχε βγάλει από το κεφάλι της. Φαντάζομαι περισσότερο πως ήταν ένα απ' τα σοφά χιωτίζα ρητά, που αγαπούν να λένε και να τάξει νόμο της ζωής της η μαζαορίτισσα. Τότε δεν είχα μπορέσει να μπω στο νόημα του ρητού, ίσως και να μην είχα προσαρτήσει να μπο. Μου τυπώθηκε όμως από τότε στο μυαλό μου, όπως μας τυπώνονται μηχανικά παροιμίες και ρητά, που αργότερα με την πείρα της ζωής, βρίσκει καθένας τη δικαίωση του.

Υστερ' από χρόνια, λοιπόν, πολλές φορές μούτυχε να θυμηθώ το σοφό τούτο χιωτίζο ρητό. Είδα αγράμματος ανθρώπους —χωριάτες, ναυτιζούς, ξομάχους του βουνού και του κάμπου— που απ' το στόμα τους δεν έβγαινε ούτε μια ανοησία. Και είδα ανθρώπους σπουδασμένους, πολύ-γλωσσούς, σοφούς, τιμημένους με ακαδημαϊκούς τίτλους και αξιώματα, που απ' το στόμα τους —κι από την πέννα τους αζώμα— δεν έβγαιναν παρά μόνο ανοησίες. Και βεβαιώθηκα πως, αληθινά, ξεχωριστό πράγμα πρέπει να είναι τα «γράμματα» και ξεχωριστό η «γνώση». Ο φίλος μου, που είχε κάνει τόσο εύγλωττα την απολογία των αγράμματος, μουθύμισε, μια φορά αζώμα, το σοφό

ζωώτιζο ωήτο της μητέρας μου.

«Άλλα 'ν' τα γραμμάτα κι άλλη 'ν' η γνώση».

Το δυστηγμά είναι, πως για τα «γραμμάτα» δίνονται διπλώματα, ενώ για τη «γνώση» δε βρέθηκε τρόπος να παίρνει κανείς διπλώματα. Αν βρισκότανε τέτοιος τρόπος, οι διπλωματούχοι της «γνώσης» θα ήταν ασυγκρίτα λιγότεροι από τους διπλωματούχους των «γραμμάτων». Τότε, για τη δυστηγία του κόσμου, είναι αμελητέοι.

Σημείωση «Πίσον»

Ο μεγάλος μας λαογράφος Νικόλαος Πολίτης, πατέρας της ελληνικής λαογραφίας στις «Παρομιές» του περιέχοντα οι εξής δυο σχετικές με το θέμα που αναπτύσσει ο Πάνος Νιρβάνης.

1. Άλλα 'ν' τα γραμμάτα, τ' άλλ' είν' η γνώσ', (Λεόντ)

Με την παρατήρηση του Ν. Πολίτη: «Η παιδεία δεν αναπληρώνει τον ελλειπόντα νουν· λέγεται δ' η παρομία περί λογίων παρών».

2. Τα γραμμάτα είναι καλά, μα να 'χεις νου και γνώση (Φολιγανδέκη)

Με την παρατήρηση: «Οτι αξιοσητός η παιδεία αν μη συνελιζον· ρει νους υγιής».



Ο Καζαντζάκης και ο Θεός

Διαβάζοντας στη «Νέα Εστία» της 15 Ιουλίου τα τρία ανέκδοτα γραμμάτα του Ν. Καζαντζάκη προς τον γ. Βασ. Καζαντζή μου έκανε ιδιαίτερη εντύπωση το τελευταίο, από το οποίο βλέπουμε ότι ο μεγάλος αυτός συγγραφέας δεν ήταν καθόλου αθεός όπως τον θεωρούσαν πολλοί Έλληνες. Έχω κι εγώ ένα δελταίο που μου έγραψε στις 4 Ιανουαρίου του 1953 στην παιδικά μου από τη Γαλλία. Μου γράφει:

Antibes, Villa Manolita. 4-1-53

Αγαπητέ και σεβάστε φίλε,

Ο Θεός να σας έχει καλά στον καινούργιο χρόνο, να σας δίνει υγεία, γαλήνη, χαρά πνευματική. Σας ευχαριστώ που βάλατε τον γέρο Ζορμπά να μιλάει γερμανικά και να σεργιανίζει μέσα τους δρομους

της Γερμανίας· αφού ήθελε πάντα του, να σεργιανίζει τον κόσμο.

Δικός σας μ' εξαίρετική τιμή
N. Καζαντζάκης

Το δελτάριο είναι ειζονογραφημένο και παριστάνει την «Προσκύνηση των τριών μάγων» ενός Ολλανδού ζωγράφου του μεσαίωνα.

Ένας «άθεος» θα ανέφερε όλο το θεό και θα χρησιμοποιούσε για την αλληγογραφία του μια τέτοια χριστιανική εικόνα. Δεν πιο τέτοιο.

Με την ευκαιρία αυτής αναφέρω ότι ο «Άλεξης Ζορμπάς», στον οποίο υπάρχουν τόσα μέρη γεμάτα από αληθινό σεβασμό προς το Υψιστο Ον, βγήκε τον περασμένο Ιούλιο στη Γερμανία σε καινούργια έκδοση που έφθασε την 88η χιλιάδα. Άλλωστε τι μας λένε τα άλλα τον έργα, λ.χ. «Ο Χριστός Ξανασταυρώνεται», «Ο τελευταίος πειρασμός» και προπάντων το υπερόχο του μυθιστορήμα για τον Άγιο Φραγκίσκο της Ασίζης. Αν ο «άνθρωπος» Καζαντζάκης δεν εκτιμούσε τα επίσημα χριστιανικά δόγματα, αυτό δεν είναι απόδειξη ότι δεν ήταν και αληθινός Χριστιανός στη μεγάλη του ψυχή.

Dr. ALEXANDER STEINMETZ

Ο ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΙΩΣΗΦ ΒΑΣΣΑΜΟ - ΚΑΛΛΙΟΣΤΡΟ

Διδασκαλίες του από άρθρο του Σπύρου Νάγου.

«Άνθρωποι, διατίμαζεσθε τον άνθρωπο. Διати αφήνετε τας ψυχάς σας να ενωπίζονται εις το κακούργημα. Και δυνατόν να υπάρξει μεγαλύτερον κακούργημα από τον να βδελύσσεσθε τον αδελφό σας, ο οποίος συντελεί να διαζώνεσθε ως συνειδηθείς έχουσαι μετά συνειδησεων κοινωνίαν αρμονικήν, υπηρετούσαν αλλήλων τον σοζόπον. Διати αδελφοί μου λησιμονείτε τον Μέγιστον Διδάσκαλον ο οποίος δια να καταδείξει ότε αληθώς αγαπούσε τους αδελφούς του ανθρώ-

λους αφήνεν εαυτὸν νὰ τον σφύρουν ἐπὶ τὸν Σταυρὸν καὶ τὸν θάνατον, ἐνῷ ἠδύνατο νὰ ἐνεργήσῃ ἄλλως; Τί μείζον ὁ σοφὸς ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡ ἀγάπην πληροῦσαν τὴν καρδίαν του καὶ τὸν νοῦν του πρὸς πᾶσαν ὑπαρξίν; Τί νομίζετε ὅτι δύναται νὰ εἶναι ἄλλο τὸ ζῶμεν τὸν Θεὸν μεγαλείον, ἡ ἀγάπη καὶ διακαιοσύνη;

Εἶναι λοιπὸν ὁ Θεὸς μέγας διότι μάλιστα εἶναι ἡ πρὸς τοὺς ζῶντας τοῦ παντός Αὐτοῦ ἀγάπη. Τί νομίζετε ὅτι εἶναι δικαιοσύνη, εἴν δὲν εἶναι μέρημα ἡμῶν ὑπερ τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς ζωῆς τῶν ἀδελφῶν μας ἀνθρώπων; Τί εἶναι ἐλευθερία, εἴν δὲν εἶναι ἡ ἐλευθέρᾳ πράξις τῶν ἀνθρώπων ἢ μὴ σκόποντας νὰ παρεμποδίσῃ τὴν ἁρμονίαν καὶ τὴν προοδὸν πάντων τῶν ἀδελφῶν μας; Καταρωρίσατε συντριβόντες ὑπο τοὺς πόδας σας τὰ ἀξιώματα καὶ υπερασπίσατε τὸν ἀνθρώπον ἐπαναφέροντες τὸν εἰς τὴν ἐστίαν τὴν παρέχουσαν εἰς αὐτὸν δύναμιν νὰ ἀγαπᾷ τοὺς ἀδελφούς του καὶ νὰ σέβεται τὰς πράξεις τῶν ἐκείνων αἱ ὁποῖαι δὲν ἐμποδίζουν τὴν προοδὸν οὐδενός.

Πατάξατε τοὺς τίτλους καὶ καταστήσατε τοὺς προ τῶν ὀμμάτων τοῦ συμπάντος ζῶντος, ὅτι εἶναι μηδὲν πρὸ οὐρανῶν καὶ ἀνθρωπίνης μορφῆς. Αὐτᾷλλαξατε τὸν ἀδελφὸν ἀνθρώπον ἀπὸ τὰ δόγματα καὶ καλούμενα κοινωνικά δόγματα, διότι αὐτὰ τὸν ἀποξενοῦν ἀπὸ τὴν μητέρα του καὶ ὅταν αὕτη παύσῃ νὰ τὸν γάλλῃ παρὼν αὐτὸς διαρκῶς ὡς ἄλλος Ἰουδαῖος καταρσθῆς ὑπὸ τῆς ἀληθείας εἰς ἀνεύρονα βίον. Ἡ παραστάσις τοῦ μῦθου αὐτοῦ ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἀνδρωθεὶτε ἀδελφοί μου, καὶ παρατηροῦντες τὸν Σήμερον τὴν γλυκείαν μητέρα Φύσιν, εἰπατε εἰς ἑαυτοὺς οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων εἶναι τέκνον ξένης τινὸς μητρός.

Συντριψατε τὰ πάσης φύσεως κοινωνικά δόγματα, διότι ὁ νοῦς περιορίζει τὰς ἐκπαιδεῖς του καὶ τὸ ἔργον του εἶναι ξένον πρὸς τὸν σκοπὸν του. Ποδοπατήσατε τὰ σκεπτικὰ τῶν τρενάνων φειδόμενοι τοῦ ἀνθρώπου καὶ γελωτοποιήσατε τὰς Τίμας τῶν Πατέρων διότι εἶναι πικρὴ πάντος κακὸν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Κηρύξατε διὰ τῶν κηρυκῶν τοῦ Ταγμάτος σας πρὸς πᾶσαν ζῶσαν ψυχὴν, ὅτι δὲν διαφέρει κατὰ τὰ δικαιώματα καὶ τὰς υποχρεώσεις ἀπὸ οὐδεμίαν ἄλλην τοιαύτην. Λιδοῦσατε ὡς διδασκαλοὶ ἐπὶ τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ ἀπαλλάτμενοι παθῶν τὸν ἀνθρώπον διὰ νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι οὐδεὶς τὸν προώρισε νὰ εἶναι τυχλὸς καὶ νὰ πάσχει, ἐκτὸς ἐκείνων οἱ ὁποῖοι καταχρῶνται τῆς ἀδυναμίας του καὶ αὐτοὶ εἶναι οἱ φέροντες ἐπὶ τῶν κεφάλων τῶν διδδῆματα, ἐπιδεικνύοντες οὕτω ὅτι ἐκπροσωποῦν τὴν ἀσχήν τὴν χωρίζουσα τὰ άτομα, παρὰ τοὺς νόμους οἱ ὁποῖοι ἐχρὸν υπερχρευνῇ τὴν

σύσταση της ανθρώπινης κοινωνίας.

Ο Καλλίστρο προσέτι ἐδίδασκεν ὅτι «ο ἄνθρωπος δια να εὐδαιμονίσει δεν ἔχει ἢ να θυσιάσει την κακίαν του, ἀποξενών οὕτω τον εαυτὸν του ἀπὸ τὰς επιρροάς αἱ ὁποῖαι ἔχουν ὡς αἰτίαν αὐτήν καὶ αἱ ὁποῖαι τον ὀδηγοῦν μακρὰν τῆς ἀληθείας». Ἐλεγεν ἐπὶ πλέον πρὸς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐννοοῦσαν αὐτὸν βαθυτερον, ὅτι «ο ἄνθρωπος καθ' ὅλον τον βίον ὁ ὁποῖος προσπατεῖται δια να ἐξελεχθῇ εἰς την ἀνθρώπινην μορφήν, δεν θα εὕρῃσθε οὐδέν ἐμποδίων, εἰάν αὐτὸς ὁ ἴδιος δεν ἐδημιουργεῖ ὄντα δια τῶν παραλόγων του σκέψεων, ἔχοντα διεστραμμένην πρὸς την ἀληθεῖαν ὁδόν» καὶ οὕτως ομιλῶν βεβαίως δεν ἐννοοῦσε τον ἀπαιδευτον καὶ ἀπόλληρον παντὸς ἀγαθου ἄνθρωπον, ἀλλὰ τον νομοθέτην, τον ὀδηγοῦντα την ἀνθρωπότητα πρὸς την κοινωνικὴν διαπλάσιν, την ἀρχὴν δηλαδή πάσης κοινωνίας.

Απο το άρθρο του Σ. Νάγρον ἀνθολογοῦμε ἀξίωμα ὁρισμένους λόγους του Καλλίστρο:

Δεν ἔχομεν ἢ να δεχόμεθα περιφρονησεῖς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, διότι ἐργαζόμεθα δι' αὐτούς. Ἐπαινοὺς καὶ δῶρα λαμβάνουν οἱ τυραννοῦντες αὐτούς.

Ἡ ἀνθρωπότης εἶναι τόσον ἐξοικειωμένη με τὰ δεισιμα της, ὥστε φέρεῖ αὐτὰ μαζαφίως (...) Ἀνθρώπε ὅταν ἀντιτίπεις τὰς ἀλήθειας καὶ κατανοήσεις τὸ μέγεθος καὶ τὸ ἀγαθὸν τῆς ἐλευθερίας σου, τότε μόνο θα εἴθεις πρὸς τον Θεόν καὶ θα λάβεις τὸ φῶς καὶ τότε θα ἐννοήσεις τὴν περιπλάνησιν τὴν ὁποῖαν τόσον δεινῶς ποιεῖς περὶ τὴν Γῆν.



*Κί σεις ἐμπρός! Θάωρος! Οὐάνοιχτος ὁ κόσμος εἶναι.
Ἡ γῆς ἀτέραντη, ὁ οὐρανὸς λαμπρὸς καὶ τρισηγάτος.
Παρατηρεῖτε, ἀνιχνεύετε, ἀναλύνετε, ἐρευνάτε!
Θα ψιθυρίσετε, σιγά-σιγά, τὰ μυστικὰ τῆς γ' ὕψης!*

Γρατε («Τετλόγμα του Παθούς», μεταφρ. Β. Λαζανας)

Ο Γκάντι γνώρισε την Έλενα Μπλαβάτσκι και την Άννα Μπέζαν

Από την «Αντομόχραγια» του

Κατά τα τέλη του δευτέρου μιστού της παραμονής μου στην Αγγλία, γνώρισα δύο αδελφούς θεοσκόπιστες (...). Οι φίλοι μα πήραν ζήλοτε και στη Θεοσκοπική Στοά Μπλαβάτσκι και με παρουσίασαν στην κυρία Μπλαβάτσκι και στην Άννα Μπέζαν. Η τελευταία είχε γράψει πριν λίγο καιρό στη Θεοσκοπική Εταιρεία και έχω παρακολουθήσει με πολύ ενδιαφέρον τις συζητήσεις πάνω στη μυηση της.

Οι φίλοι προσπάθησαν να με πείσουν να γράψω και εγώ, αλλά αψηθήσα μ' ευγενικό τρόπο λέγοντας: «Έχω τοσούτη γνώση για τη δική μου θρησκεία, που δεν έχω υπ' όψη μου ν' ασχοληθώ με κανένα άλλο θρησκευτικό σωματείο».

Θυμάμαι πως διάβασα, πάντα με την υποδειξη των φίλων μου θεοσκόπιστων, το «Κλειδί της Θεοσκοπίας» της κυρίας Μπλαβάτσκι. Αυτό το βιβλίο μου εδημιούργησε την επιθυμία να διαβάσω βιβλία σχετικά με την ενδιαιθρησκεία και μου γάνηξε πολύ αδιέξοδη ή ζητηγορία των ιεροποστόλων, πως αυτή η θρησκεία είναι ανεμάτη προα-ζαταλήψεις.

(Έκδοση «Γ. Φεξης», Αθήνα 1964, σελ. 71)



ΥΠΑΡΞΗ

Σε λίκνο της αγνοίας

Γεννήθηκα.

Στο στίβο της γνώσης

Μεγάλωσα.

Στην περσά της ζωής

Μεσώσα.

Και τώρα, όμοιο σταχί

Περίμενω

Την ώρα του Θεού

Για την καινούργια στορά.

Εφη Π. Κασσιανή

Η ΕΛΕΥΣΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΛΕΥΣΙΝΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

Ομιλία στην Ελευσίνα (3/9/1980) του αιγινηστού Καθηγητή της Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και Ακαδημαϊκού Γεωργίου Μιλιωνά

Στην ευλογημένη πατρίδα μας υπάρχουν πολλοί χώροι που είναι ιεροί, είτε γιατί σ' αυτούς οι όλγινοι εθνοιάσθησαν για την ελευθερία και την υπόσταση των πολλών, είτε γιατί εκεί η ανθρώπινη διάνοια επέτυχε, και υστερώτερα χάρισε στην ανθρωπότητα μεγάλα και σπουδαία επιτεύγματα στον ζυγλό των γραμμάτων, των ιδεών, των καλών τεχνών και του θεάτρου, είτε τέλος γιατί τους χώρους αυτούς κατηγάσε μαζοχοχρόνια θρησκειντική λατρεία. Σήμερα βρισκόμαστε σε ένα ιερό και ξεχωρισμένο χώρο, που λατρεία αιώνων τον είχε μεταβάλει σε προσκύνημα του πολιτισμένου κόσμου. Στο θαυμαστό αυτό τέμενος της Δήμητρας και της Κόρης, εδώ κάθε χρόνο συνέρεαν οι πιστοί για να μυηθούν στη λατρεία της Μεγάλης Θεάς, να μυηθούν στα μυστήρια της Δήμητρας της Ελευσίνος.

Η λατρεία αυτή διάφερε από τις κοινές θρησκειντικές τελετές του αρχαίου κόσμου γιατί προϋπόθετε επίλογη πιστών, ειδική διδασκαλία και κατήχηση και γιατί εκείνοι που ελαμβάναν μέρος ήταν υποχρεωμένοι να κρατήσουν σαν απαράβιαστο μυστικό, τα όσα είδαν, τα όσα ήκουσαν, τα όσα έδιδάχθησαν. Γι' αυτή την απόλυτη μυστικότητα που επέβαλε αυτή η Θεά στους λατρείς της, η Ελευσινιακή λατρεία αποκαλείτο «τα μυστήρια της Ελευσίνος»»

Ο Ομηρικός Ύμνος προς Δήμητρα, που χρονολογείται στον 6το π.Χ. αιώνα, περιγράφει την αρχή της λατρείας, όπως διατηρούτο στην παράδοση της Πρωτοχης. Στον ύμνο αυτό λέγεται πως η Περσεφόνη, μοναχοβήη κόρη της Δήμητρας, ανηράχη από τον Ηλούτωνα, τον Θεό του Αδη, πως η απαιρηγόρητη Μητέρα, η Mater Dolorosa αυτής της αρχαιότητας, περιηράχτο τον κόσμο για να βρει την κόρη της, πως ήλθε στην Ελευσίνα, πως φανερώθηκε στον βασιλέα της Ελευσίνος Κελέο και τον διάταξε να της χτίσει Ναό μέσα στον οποίον ελκείσθαι και ηονείτο να αφήσκει τη Γη να καρποφορήσει. Αυτό ανάγκασε τον Λία να διατάξει την επιστροφή της Περσεφόνης στη Γη, αφού συμφωνήθηκε η Κόρη ένα μέρος τον χρόνο να μένει στον επάνω κόσμο

με την Μητέρα της και τον υιοθρύπτο χρόνο με τον άνδρα της στον καινό κόσμο.

Στην Ελενσίνα και στο Ναό της Αιμιήτρος, τον νιοθρύπτενο, έγινε η ευτυχισμένη συνάντηση Μητρός και Κόρης. Τότε η Αιμιήτρα διδάξε τους Ελενσίνιους πως να την λατρεύουν σε ειδική τελετή και διατάξε τα της τελετής αυτής να κρατούνται απολύτως μυστικά. Η λατρεία εκείνη απέτελεσε τα Ελενσίνια Μυστήρια, που και την παραδοση και τα αρχαιολογικά δεδομένα ησχίσε περί τα 1500 π.Χ.

Αρχικά η μυστική λατρεία της Αιμιήτρος ήταν τοπική της Ελενσίνος θρησκευτική τελετή. Με το πέρασμα του χρόνου η φήμη της διήκοθη στα περάτα του αρχαίου κόσμου και Έλληνοφωνοί από την Μεσογειακή περιοχή, άνδρες - γυναίκες - αζοκή και παιδιά και δούλοι, φιλόδοξονσαν να μνηθούν στα μυστήρια της. Όσο ηξάνετο η δημοτικότητα της λατρείας, τόσο μεγάλωνε και η περιοχή και ο πλόντος του ιερού της. Τους μικρότερους νέους διδίδχοντο μεγαλύτεροι, πολυτελεστεροι, η περιοχή ηξάνετο, ο χώρος γύμει με πλόνσια αναθήματα και ισχύρα τείχη και πύλαι τον περιτογρυζάν. Πάνω από όλα υφάνετο ο περιόλειπρος Νάος της Αιμιήτρος, το Τίλεστηριον. Μια φορά το χρόνο, ο λόφος που μας φιλόξενει, αντιλάωνσε τους παανας, τους υίνους και τους ενθουσιασμούς των πιστών και αντιφεγγίξε το θείο φως, ο λόφος που τώρα, όπως και η λατρεία, μαρμαθηκε από τα κτισματα της τεχνολογίας τον λεγομενον πολιτισμό μας.

Ο πρώτος Νάος της Θεας, που κτιστήξε και' επιτεγή της, καθόξε και οι άλλοι οι μεταγνέστεροι που τον διαδεχτήξαν, απεκαλύθησαν από Έλληνας αρχαιολογους, που από το 1882 ως σημερα ανασκαπτον το ιερό τον τεμενον της Αιμιήτρος χομει με σπανια αφοσίωση και θείο ζήλο. Ο Φίλιος, ο Σκίας, ο Κουρουνιώτης εχόνν συνδεσει αφορηκτα το όνομα τους με το ιερό της Αιμιήτρος και οι σνέγγαται τον αζοκή και σημερα σννεχίζον την ερχασία που σζοπερει να φερε στο άλλοτε λαμπρό ελληνικό φως τα λειψανα ενός των μεγαλύτερων τεστέρων ιερών της αρχαιότητος.

Αλλά το ερωτήμει παρωμένει. Εξτός από τα ερείπια τα μεγάλωπρεπή, που ανασκαπτονται, και από τα έργα τέχνης που πλόντιζον τα Μουσεία μας, τι γνωρίζομε για τη μυστηριακή εκείνη λατρεία της Αιμιήτρος, για τα Ελενσίνια Μυστήρια; Αι πληροφορίες που μας διεφυλάξαν οι αρχαιοι σνγγραφεις αποδεικνυνουν ότι η λατρεία εκείνη είχε δυο διαφορά μερη: **το φανερόν μερος**, που εγένετο εις το υπα-

θρον μπροστά σε όλο το λαό, και **το μυστηριακό μέρος** που ετέλειτο στο Τελεστήριο της Ελευσίνας μόνο για τους πιστούς που ετοιμάζοντο κατάλληλα από τους μυσταγωγούς. Η φανερά εορτή περιελάμβανε τον ιστορικό αγνισμόν, τη συνάθροιση στην Αθήνα κατά τον Βοηδρομιόνα μήνα (τον Σεπτέμβριον δηλαδή), την προόρρησιν εις την Ποιζίλην Στοάν, την προζήρυνξιν δηλαδή δια της οποίας εξαλούντο οι λάτρες να προσέλθουν και να λάβουν μέρος στην τελετή, οι λάτρες που είχαν καθαράς τας χειράς, διότι όσοι ήσαν φονείς, ιερόσυλοι, απατεώνες απελλείοντο, όπως απελλείοντο και «οι την φωνήν αξινυετοί», όσοι δεν κατενόουν Ελληνιστά. Αζολοιθοίσαν ημερα εξαγνισμού, θυσιών πανδημίων και διδασκάλει υπό την επιστασίαν των μυσταγωγών και η όλη εορταστική περίοδος στις Αθήνας εκλείετο με την ιεράν πομπήν, την επαναφοράν των ιερών εις το τέμενος της Δημητρος στην Ελευσίνα.

Με αρχηγέτην το αγάσμα του Ιαζχου και το κρατεϊον, οι πιστοί εβάδιζαν και επεζαλούντο την προσοποποίηση του ενθουσιασμού και της θρησκειτικής των εξάρσεως. «Ιαζχι, ω Ιαζχι» αντιλαλούνσαν οι γύρω λόφοι. Από καιρόν σε καιρό οι πιστοί προσέφεραν θυσίας και προσευχάς στους διαφόρους βωμούς και ναΐσκους που είχαν ιδρυθή κατά μήκος της οδου που από την πομπή ενομασθή «Ιερά Οδός».

Μεγαλύτερη στάση εγένετο στη λίμνη των Ρεϊτών (Κοιμιορνδούρον) όπου ετελείτο ιδιαίτερα αποτροπιαστική του κακού πράξις από τους Κροζωνίδας που λέγετο «κροζούν τους μύστας», δηλ. οι Κροζωνίδαι, κατά πανάρχαιον προνόμιον, έδεναν με νημά ζωόςης το δεξιόν χέρι προς τον αριστερό πόδα κάθε μύστη. Από την λίμνη των Ρεϊτών, το πανάρχαιο όριο της Ελευσινίας περιοχής, οι πιστοί με αναμμένας δάδας και ψαλμοδίας συνέχιζαν την πορεία των.

Εις τον δημόν της Ελευσίνας η πομπή εισήρχετο από τη γέφυρα του Ελευσινιαζού Κρητισού. Εξεί εγένετο οι γεφυροιστοί: άνδρες δηλαδή «κεκαλυμμένοι την κεφαλήν» όπως λέγουν οι αρχαίοι «έξετοξεναν λουδορίας και ήβρεις κατά των μετεχόντων της πομπής» που προζαλούνσαν την γενικήν θρηνηδίαν και τους γέλωτας, τούτο δε εις ανάμνησιν της προσπάκειας της γυναις Βανούς να διασώδαση τη Θεά κατά την παρωμιονή της στο ανάκτορο του Κέλειον. Η πορεία εκείνη από τας Αθήνας στην Ελευσίνα ήτο μία από τις λαμπρότερες πομπές του αρχαιου κόσμου και σε λαμπρότητα και θρησκειτική έξαρση μπορεί να παραβλήθη προς την περιφορά του Ιερού Επιταφίου των ημερών μας.

Οι ιερείς της Θεάς υπεδέχοντο στη μεγάλη εξωτερική ανάλη των τεμένων τους λατρείς στεφανωμένους με ζαάδους μυρσίνης. Στην εξωτερική ανάλη περί το Καλιζορον γράω, όπου γατά την παρσδοσιν αι κόρσς της Ελευσίνας «το πρώτον εσθήσαν χορόν και ήσαν εις τον Θεόν», ετέλουντο παννυχίοι χοροί και υπαίλλοντο ύμνοι προς τιμήν της Θεάς. Εξεί έπιναν τον ζυζυφώνα, το ειδικόν ικεינו των μυστηρίων ποτόν, ετέλειωναν την νηστείαν των και τέλος οι πιστοι απερχομεν δια να αναπαρθοιν εις τα διαίρησιν παρσδοχέα που περιζλειαν τον ιερόν χορόν.

Η τέλετη της μνήσεως ηρχίζε την επομένη νυχτα τότε ηρχίζε το μυστηριαζόν μέρος της τέλετης. Οι απερχοντες ήσαν υποχρεωμενοι και υπολόγοι όχι μόνον στην θείαν, αλλά και στην πολιτείαν, να γράττησιν ως μυστιζόν απορρητον το ότι έγιντο και έλεγτο εις το ιερόν γατά τας νυχτας της μνήσεως, «Χορσά γλης επι γλσσσα βεβαζε προσπόλων Ερμολπιδων», λέγει σχετιζα ο Σοφοκλής στον Οιδιποδα επί Κολωνω. Είναι αξιον θαυμασμού ότι επι 2000 χρόνια ετέλειτο η λατρεία της Δημητρος στην Ελευσίνα, ότι μια γνήσια πιστών διεδичετο την αλήθ, χωρίς διακοπή, ότι ο' αυτήν έλπιθσαν μέρος άνδρες, γυναίκες, παδία, αζομη και δούλοι, ότι μερικοι απο τους μνηθεντας θα εγενοντο Χριστιανοι και θα εξομολογοιντο στους Πατέρες της Εκκλήσιας, ότι παρ' όλα αυτά η ουσία της λατρείας διετηρήθη και παρμένει μυστιζο απορρητο.

Ποιο ήταν το περιεχομενο, η έννοια, της τέλετης των μεγάλων μυστηρίων, τι ετέλουντο και' αυτήν, παρμένει μερά ανερμία που απασχόλησε και απασχόλει την επιστήμη χωρίς αποτέλεσμα. Οι μονοι μωρτυρες μας οι αρχαιοι συγγραφεις, μας διδοιν λεπτομερείας σχεδον πλήρεις για το φανερών μέρος της λατρείας, αλλά παρσ πολλν ολίγας πληροφορίας για το μυστηριαζόν.

Σημγώνσ με οσα γράφουν η πλήρης μνήσις είχε τρία στάδια: Την μνήση στα μικρά Μυστήρια, που εγενετο την ανοίξη εις τας Αθήνας παρσ τον Ελισσον εις Αγρσς, την μνήση εις τα Μεγάλα Μυστήρια που εγενετο στην Ελευσίνα τον Βοηδρομιωφωα μηνά και τα Εποπτεζα εις τα οποισ εμφανιντο οι μυσται ύστερα απο ένα χρόνο αφου είχαν μνηθεί στα Μεγάλα Μυστήρια. Τα **δρώμενα**, τα **λεγόμενα** και τα **δεικνυόμενα** αποτελούνσαν τα τρία μέρη της μνήσεως. Είναι δυνατόν να υποτεθή ότι τα **δρώμενα** απετέλουντο απο μια δραματιζή ανεπαρσσταση τον μύθον της Δημητρος και Κόρης, της αρωπής της Κόρης απο τον Πλούτωνα, την περιελλάνηση της Μητερας Θεας, το πένθος

και την οδύνη και τέλος την εύρεση και επιστροφή της Κόρης στη Μητέρα της εδώ στην Ελευσίνα.

Οι μυούμενοι όχι μόνον παραζοιολογούσαν τους ιερείς και τις ιερείας που υπεδύοντο τα πρόσωπα των Θεών, όπως οι σημερινοί θεαται παραζοιολογούν μόνον τους ηθοποιούς στην παράσταση δράματος ή κωμωδίας, αλλά έλαμβαναν μέρος εις τις περιπλανήσεις της Θεάς, μετείχον της μητρικής οδύνης, περιεΐχοντο την εσωτερική περιοχή του ιερού με δάδας άλλοτε αναμμένες και «εν πλήρει φωτί» άλλοτε σβησμένες και στο σκοτάδι, με στάσεις στα διάφορα θεία ορόσημα — στο Καλλίχορον Φρέαρ, στην Αγέλαστον Πέτρα, στο ανάκτορον του Κελεού — για να σταθούν με κατάνυξη στο Καταβασίον — το σπήλαιον του Ηλούτωνος — και με θάμβος να παραζοιολογήσουν την άνοδο της Κόρης από τον Αδην. Με απέραντη χαρά, έζηξη ενθουσιασμιον και με καρδαινομένας δάδας συνώδενον την Κόρην στη διαδρομή της προς το Τελεστήριον όπου εγένετο η συνάντηση Μητέρας και Κόρης και η όλη αναπαράσταση του μύθου ετελείωνε με ενθουσιαστική ψαλμωδία ύμνων και παιάνων.

Δεν είναι δυνατόν να γνωρίζομε εάν τα **δρῶμενα** περιορίζοντο σ' αυτή την αναπαράσταση του μύθου, που άλλωστε ήτο παρκοίνως γνωστός, αλλά περιελάμβαναν και άλλα μέρη άγνωστα σ' εμάς. Ούτε μπορούμε να είμεθα βέβαιοι ποια εξήγηση εδίδετο στο μύθο από τους ιερείς. Σήμερα διδάσκεται ότι ο μύθος γ' ανέκρινε ποιητικά τον κύκλο της βλαστήσεως, αζώμη και ότι εστιμολύζε την διαίωνιση του ανθρώπινου γένους και την αθανασία της ψυχής. Καμιά όμως από αυτές τις υποθέσεις δεν είναι δυνατόν να αποδεχθώ και δεν εγένετο αποδεκτή από όλους τους ερευνητάς. Πρέπει να τονισθώ ιδιαίτερα ότι η λατρεία της Ελευσίνος παρέμεινε η σπουδαιότερη και περισσότερη ιερή μυστηριακή λατρεία της Θεάς, μολονότι η λατρεία εξείνη είχε διαδοθώ από την Ελευσίνα σε πολλά μέρη της Ελληνικής γης. Αυτό δε γιατί στην Ελευσίνα οι λατρείς έβλεπαντα ιερά ορόσημα της μπειρίας της Θεάς στη γη μας.

Εάν γνωρίζομε πολλά ολίγα πράγματα για τα **δρῶμενα** ενρισζόμεθα σε τέλεια άγνοια για τα **λεγόμενα** και τα **δεινόμενα**. Και αυτό φαίνεται ότι ήσαν τα σπουδαιότερα μέρη της λατρείας. Τα όσα γράφονται είναι αστήριζτοι υποθέσεις και παραδοξολογία. Βαθύς πέπλος καλύπτει ασφαλώς τα μυστικά της Θείας λατρείας και τα προφνύαττει από τα περίεργα, αζώμη και βέβηλα, μάτια των ερευνητών. Ποσες μέρες και νύχτες Ξοδεντήσαν σε βιβλία, επιγραμς και

λόγια τέχνης από διασημους μαλακτήρες στην προσπάθεια τους να παρημερίσουν το βάρος πέπλου και να φανερώσουν την ουσία της λατρείας. Ποιες θεότητες εδμημονόρηθησαν για να ανατραστούν με τον καιρό; Ποιες νύχτες και εγώ ξοδεύω εδώ στο Τελεστήριο πλημμυρισμένο με το μαγικό φως της Σελήνης με την ελπίδα ότι η ανθρώπινη φηγή θα ήτο δυνατόν να διασωθάνθη ελπίνο που ο χορηγικός νους εσταθίη αδύνατο ν' αποσταλήρη; Όλα εις μάτην. Ο αρχαίος χορικός εξεστράφη το μυστικό του που εταγή με τον τελευταίο κερσάντη της Θυάς.

Ελπίνο όμως που ξέρουμε είναι ότι οι μνηθέντες επέστρεψαν από το προσκύνημα τους στην Ελευσίνα γεμάτοι χαρά και ευτυχία, με μειωμένο φόβο για το θάνατο και με αυξημένη ελπίδα για καλύτερη ζωή και στη γη και στο χορό των Σελίων. «Ολβιος οππς ιδών ζειν' ειω' υιο χθονα. Οιδε μιν βιον τελευτάν, οιδεν δε διοσδοτον αρχάν». ψάλλει με ενθουσιασμόν ο Πινδαρός. Σ' αυτόν ο Σοφοκλής αντιτάλλει «ως τριτοόβιοι Κείνοι βροτών, οι ταρτα διαχθέντες τέλη μολώσ' εις Αιδον' τοιοδε γαρ μοις εζει Ξην εστι τοις δ' άλλοις παντ' εζει κακω». Και ο Ομηριζός προς Αιμητρά υμνος προσθέτει: «Ολβιος ος τας' ολωθεν επιχθονίων ανθρώπων».

Όταν γέροιμε στο νου αυτά και άλλα παρόμοια λόγια των χορηγικών στοχασμών της αρχαιότητας, όταν στη φαντασία μας αναπαράστασουμε τα κτίρια και τα μνημεία που ιδρύσαν στο ιερό της Ελευσίνας περιήρητοι πολιτικοί αρχόντες, ο Πεισίστρατος, ο Κίμων, ο Περικλής, ο Αντισθένης, ο Αδριανός, ο Μάρκος Αυρηλιός, αναγκαστικά θα συμπληρώναμε πως η μυστηριακή λατρεία της Αιμητρός δεν ήτο μια ξενή και παιδαριώδης επινοήση πανουργών ιερέων που εκχρηματοποιείτο για να εξαπατά και κατηρένεται αξεστός χορηγούς και αγράμματους πολίτες, αλλά ουσιαστική φιλοσοφία ζωής που χαρίζει σοφο αληθείας στους πιστούς και τους ενθαρρύνει στον καθημερινό αγώνα. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύει, ο Κίκερων όταν γράφει: «Αι Αθηναί εδωξαν στην ανθρωπότητα πολλά και καλά· τίποτε όμως απ' αυτά δεν είναι θεϊότερο και εξοχώτερο από τα Ελευσίνια Μυστήρια».

Εάν σκεφθούμε και πάλι ότι η τελετή της Ελευσίνας πανηγυριζέτο περί τα 2000 χρόνια, ότι επί 2000 χρόνια η πολιτισμένη ανθρωπότης ενισχύετο και ενένετο ενθνεστέρα από την τελετή αυτή, τότε θα δινηθώμε να φαντασθώμε τη σπουδαιότητα και τη σημασία της Ελευσίνας (...).

(«Ν. Εστία», τομ. PH, σελ. 1804-1807)



Η ΑΜΑΡΤΙΑ

Η Αμαρτία ατρόμητη στην Κρίσι εμπρός προβαίνει.

Με τα μαλλιά της ξέπλεχτα, με γίδια εφ'τά ζωσμένη,
ρίχνει τη δίκοπη ματιά να κάψη και να κόψη...
Στα χείλη της τ' αφέλωστα, στην ξαναμμένην όψη,
στα ολόρθα στηθη τα λευκά, στο ολόγυινο χορμί της
ανίκητη, σπαρταριστή φαίνεται' η δύναμί της.

Απο το θρόνο της ψηλά στρέφει της λέγ' η Κρίσι:
«Ω συ, δουλυνύτρα της σαρκός και της ψυχής μεθύσι,
σκληρό μαχαίρι του γονιά, χαμόγελο του φρενύ,
ξέστοχη τρέλλα του θυμιού, καρδιοχτυπε του κλέφτη,
μαύρο σκοτάδι που ζητεί του ήλιου το φως να σβήσει,
πες μου, Αμαρτία, τι μπορεί στη γη να σε φοβίσει.
Ο νόμος:

— Όχι!

— Η Κόλασι:

— Μηδέ κι αυτή!

Τι πάρα:

Κ' η Αμαρτία αποκοιθήζεν:

Η Άγαπη! αυτή μοναχα!

(Ιωάννη Πολίτη «Αλφειάστρα», εκδ. «Ι. Α. Κολλαροζ», Αθήνα 1912, σελ. 24).



Ας προσπαθήσει ο καθένας μας μέσα στο περιβάλλον που βρισκόμαστε να δέξει στους άλλους έναν αληθινό ανθρωπισμό. Απ' αυτή την προσπάθεια εξαρτάται το μέλλον του κόσμου.

Αλμπέρτ Σβράϊτσον (Ν. Σπυροπούλου, Α. Σβράϊτσον, σ. 36)



Η ΑΠΛΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Η ΤΑΠΗΝΩΣΗ ΕΝΟΣ ΜΕΤΑΛΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑ

ΑΛΒΕΡΤΟΣ ΑΪΝΣΤΑΪΝ

*«Για μένα, λέει ο Αϊνστάιν, μια θεωρητική ζωντανή
πρέπει να υπάρχει στον κόσμο. Της αλληλοβοήθειας, της Αγάπης
και της Ειρήνης ανάμεσα στους Λαούς»*

της Ανίτακ Ναζόν

Εάν τολμώ να γράφω για τον Αϊνστάιν, που είχα τη χαρά να τον γνωρίσω στο Νταβός, πριν από τον πόλεμο, τον καιρό που ημούν στην Ελβετία, δεν είναι βέβαια για να ζαλιζήθω. Ούτε πως μου μιλή-
σε για τις θεωρίες του, που ποτέ δεν κατάλαβα. Απλώς, θα προ-
σπαθήσω να τον δω, όπως τον θυμάμαι. Να συγκρίνω την απλότη-
τα του, την ανθρωπιά του, με μερικούς άλλους αντανθρώπους μας.

Τον θυμάμαι με ενθουσιασμό, όχι μόνο γιατί φανέρωσε την αλ-
οσύνη του, σε ένα ξένο, άγνωστο κομμάτι, όπως τότε ημούν. **Αλλά,**
γιατί γιατί τέτοιοι άνθρωποι, σαν κι αυτόν, σου δίνουν πίστη και σε
κάνουν να μην απελπίζεσαι για το ανθρώπινο γένος.

Να πώς τον γνώρισα:

Ήταν χειμώνας, στα 1929. Ημούν ξεπλωμένη στη βράντα της
μικρής «πανσιόν-πανατορίου» που βόλεπε πάνω στον κεντρικό
δρομό του Νταβός, που περνούσαν τα ελβετικά πάνω στο χιόνι.
Κοντά μου, σε άλλη πολυθρόνα, εκανε αεροθεραπεία, ξεπλωμένος,
ενας νέος Γάλλος μαθηματικός.

Ξαπνίζα, τον βλέπω να ξεπεταχτεί ορθός, από την πολυθρόνα
του, και να μου λέει δυνατά:

— Καλέ, ήθε στο Νταβός ο Αϊνστάιν, και δεν πήρα ειδηση. Να,
δετε, είναι αυτός με τα ασπρά μάλλια, ο ξεσκούρωτος, που κρατά ένα
μπαστούνι στο χέρι. Τον αναγνωρίζω, γιατί τον είχα δει και αζούσει
στο Παρίσι, σε μια διάλεξη που εκανε στη Σορβόνη! Να, κοιφεντιάζει
στο δρόμο με το Γάλλο καθηγητή, τον Levy - Brühl... Θα ήθελα να
εγκαινιάσουν το μικρό Πανεπιστήμιο, που ιδρύσαν εδώ ατάνω, για
τους άρρωστους φοιτητές.

Ξεπεταχτήκα ορθός κι' εγώ, από την chaise longue. Και προατασα
να δω έναν άντρα, μάλλον ψηλόν, με γκριζα - ασπρά, πλούσια μάλ-
λια, με ένα πρόσωπο τόσο συμπαθητικό, τόσο φωτεινό, και μαζί κι' αλ-

ζό, που μου φάνηξε σαν γνώριμο! Ένα πρόσωπο Μεσημβρινού. Δεν μοιαζε καθόλου Γερμανός. Μιλώντας, έκανε χειρονομίες, σαν άνθρωπος του Νότου!.. Η φροσύνη του ήταν απ' αυτές, που εύθες σου αγγίζονε την καρδιά! Όχι απ' αυτές που την παρώνουν.

— Καλέ, αυτός είναι ο Αϊνστάιν, τόσο απλά ντυμένος, με το σακάκι σαν ξεβαμμένο, και τόσο αλλός:

Και πως θα θέλατε να είναι!... Δεν ξέρετε πως οι μεγάλοι επιστήμονες είναι απλοί άνθρωποι και καταδεχτικοί. Εγώ τουλάχιστον, όσους γνώρισα, έτσι ήταν (...).

— Εσείς, μου είπε, που θέλετε να γίνετε δημοσιογράφος, αμια φύγετε από το Νταβός, καλό θα ήταν για σας, να πάτε να τον πάρετε μια συνέντευξη... Θα ήταν μια επιτυχία, και σε όποιά εγώ ημερίδα να τη στέλνατε, στην Ελβετία ή στον τόπο σας, ασφαλώς θα τη δεχόνταν!.. Είναι εύκολο να μαθετε σε ποιο Ξενοδοχείο μένει!..

Το άλλο γκόλας απογνήμια, παρονομαζόμενον στο Ξενοδοχείο «Κοντοχαιούξ», αφού πρώτα έδινε ένα γραμμά στον γάιωνατο θυρωρό, λέγοντας ότι είμαι δημοσιογράφος και θα επιθυμούσα να είχα μια συνέντευξη με τον Αϊνστάιν.

Η απάντηση δεν αργήσε να 'ρθει. Ήταν γραμμένη από το ίδιο το χέρι του Αϊνστάιν:

«Δυστοκείς, μου έγραψε, αντιπαθώ τόσο τους δημοσιογράφους, ώστε έχω ορκισθεί να μη δεχθώ ποτέ κανέναν, έστω και αν είναι μια γυναίκα, που δεν μας επιτρέπεται να μην είμαστε ευγενείς!..».

Ο θυρωρός τότε με πληροφόρησε ότι από την ημέρα που έγραψε ο Αϊνστάιν —δηλαδή προ δύο ημερών— για τα εγκαίνια των Πανεπιστημιακών μαθημάτων στο Νταβός, είχαν καταφθάσει πλήθος δημοσιογράφων από τη Ζυρίχη, από τη Γενεύη, ζητώντας συνεντεύξεις. Δεν δεχόνταν κανέναν!.. Είχε μάλιστα ο Αϊνστάιν απειλήσει ότι θα έφυγε από το Νταβός αν δεν τον άφηναν ησυχά!..

— Περίττο λοιπόν να προμηνέτε να σας δεχθεί, μου είπε με ανστηρότητα μεγαλοπρεπός θυρωρός, φοροτιμώμενος με χροιά σιωπηλίας πάνω στο ρούχο του.

Επρέπε λοιπόν να φύγω. Άλλο τίποτα δεν μου έμεινε να κάνω!.. Βγήκα έξω από το μεγάλο Ξενοδοχείο, και απογοητευμένη καθήσα πάνω σε έναν μπάνγκο, που ήταν μπροστά στο Ξενοδοχείο. Κύτταξα απέναντι τα χιονισμένα βουνά.

Ξαφνικά, βλέπω τον Αϊνστάιν να βγαίνει από το Ξενοδοχείο. Άμα ανοίξε την πόρτα ζητάει πρώτα να δει, μην τον προμηνέει κανένας

δημοσιογράφος. Εμένα δε με προσέξει. Ξαπνίζω, παίρνω θάρρος, ξεπεταχόμαι, τρώω ζωνιά του ζαι τον χαριτω.

Με ζηττάξτε ζαζα-ζαζα. Φαίνονται δυσάρεστημένος.

— Α, ώστε εσείς εσείς, που θέλατε να μου πάρτε συνεντεύξη; με ρωτήση. Και ατο ποαν εγ ημεριδα;

— Ατο ζαζα! του απαντήσα. Βρίσκομαι αρωσστή στο Νταβός... Και λογαριάζω, αν γινό ποτε ζαζα, να γινό δημοσιογράφος. Στρι-γτριζα πως αν αρχίζα με μια συνεντεύξη, σαν την προσωποποιητή σας, θα ήταν επιτυχία για μένα. Θα την εστίλνα σε μια μεγάλη ελλη-νική εφημερίδα που λέγεται «Ελευθερο Βήμα».

— Ε, λοιπόν, δεσποινίς, σας συμβούλευνω να μη γινετε ποτε δημο-σιογράφος... Ασχημο επαγγέλμα να γινεται ζανης οζληρος στους άλλους... Κανετε οποιαδηποτε άλλη δουλειά απ' αυτήν...

Και ο Αϊνστάιν ζινησε να γινει.

— Μα... του εζανα. Ερ προσεσθ, εζανα άλλη δουλειά πριν αρωσ-στήσθ. Είμαι μοραίζος. Σπουδάσα στο Ωδείο της Γενεύης. Αλλά δεν μπορώ πια να γινό πιανίστα, να μελώθ δηλαδή σφες πολλές... Ωστόσο εργαζόμαι αζομα, εδω στο Νταβός, για να συμπληρώσω το ποσόν που λαβαίνω ατο την Ελλάδα...

— Και που εργαζόσθε εδω; με ρωτήση τότε με ενδιαφέρον ο Αϊν-στάιν.

— Παιζώ πιανό, στο ζινηματοθέατρο του Νταβός πλάις. Εχούν σνήκηια εδω, πριν αρχίσω η προβόλη μιας ταινίας, να παίζι, ποτε μια μωρη ορχηστρά, ποτε ζαννας βίοντοφους βιολι η πιανό...

— Και τι θα παίζετε σφες αποψε;

— Θα αζιζώ με την Αpassionata του Μπετοβέν... απαντήσα.

— Λοιπόν, θα 'ρθθ εξαπαντος να σας αζονήσω... Τρελανόμαι για τη μουσική. Ξερετε, έχω ζαι μια αδινάμα, ένα «χομπι», οπως λέει τορρα. Είναι να παιζώ βιολι. Παιζώ πολν ασχημα βιολι, το ξερω... Και εδω φανεται «η τρέλλα μου» οπως λέει η γυναίκα μου, να εξαζόλουνθ να μελώθ, ζαι μάλιστα έχω το θρασος να δώσω ζαι... ένα σέσιταλ, που με παρωζάλεσαν, υπερ τον σανατοριον των ατορων παιδιών του Νταβός...

Το βράδυ, στις οκτώ αζομβός, πριν ατο την προβόλη της ταινίας, βίοντομορν ζιολας μπροστα στο πιανό, στο ζινηματοθέατρο Νταβός πλάις. Ερρίξα πίσω μου μια ματια, να δω αναμεσα στον ζοσμο το απρω ζεγαλι του Αϊνστάιν, μα δεν τον πηρε το ματι μου. Ενθς όμως αμα τελειώσα, ένουήσα δυο ζερια να μου πιανούν τους ώμους. Ο Αϊνστάιν εσφιξε πανωθ μου, ζαι μου ειχε πιασει τα δυο ζερια.

— Πολύ καλά αποδώσατε τη συνάτα! Βλέπω, έχετε μικρά χεράκια, αλλά στιβαρά... Ελάτε να σας προσφέρω ένα γλυκό... μου έκανε.

— Μα... δεν τελείωσα τη δουλειά μου ακόμα... Πρέπει γρήγορα να πάω, στις εννιάμιση ακριβώς στο σανατόριο, ψηλά, στο Schatzalp, όπου έχει συνανλία απόψε. Θα παίξω με τη μικρή ορχήστρα της Ζυρίχης την ουβερτούρα Κοριογιαντ (Κοριογιανός) του Μπετόβεν... Παίζω πιάνο, με την ορχήστρα, εκεί, δυο τρεις φορές την εβδομάδα...

— Αχ, είναι η αγαπημένη μου ουβερτούρα ο Κοριογιανός!... Εμπρός λοιπόν, σας απολογούμαι (...).

Όταν φθάσαμε στην αίθουσα Schatzalp, είδαμε πως η αίθουσα ήταν γεμάτη κόσμος, κυρίες με τουαλέτες κ.λπ. Ο Αϊνστάιν φορούσε πάντα τα παλιά του ρούχα και δεν έμοιαζε να τον νοιάζει καθόλου για το ντύσιμό του... Πήγε μάλιστα και κάθησε μπροστά στις πολυθρόνες, αδιάφορος για την εντύπωση που έκανε.

Η μικρή ορχήστρα που έπαιζε αποτελείτο από τρία βιολιά, ένα βιολοντσέλλο, το πιάνο, και τρεις τέσσερις ακόμα απαραίτητους μουσικούς. Όλοι τους ήταν γερμανικοί, και εργαζόνταν για να πληρώσουν τη διαμονή τους στο Νταβός, το χειμώνα. Παίξαμε απάνω σε μια μικρή εξέδρα στημένη στην άκρη της αίθουσας.

Πρόσέξα πως ο Αϊνστάιν παρακολούθησε με ενδιαφέρον όλες τις κινήσεις των μουσικών, και αντιστοιχούσε να παίξουμε.

Όταν αρχίσαμε να παίζουμε την ουβερτούρα Κοριογιανός, τον έβριξα για μια στιγμή μια ματιά, και είδα το πρόσωπό του αλλαγμένο. Μου γάνηξε πιο φωτεινό. Κρατούσε το χρόνο με το κεφάλι του και παρακολούθησε τη μουσική απορροφημένος απ' αυτήν. Πόσο την ένοιωθε και την αγαπούσε!

Αμα τελειώσαμε, ο πρώτος που ξεπετάχτηκε και ανέβηκε στην εξέδρα να μας συγχαρεί, να μας μιλήσει, ήταν ο Αϊνστάιν.

Μας κάλεσε όλους, άμα τελειώσει η συνανλία, να καθήσουμε σ' ένα τραπέζι μαζί του, και μας πρόσφερε ότι καθένας μας επιθυμούσε να πάρει. Επίασε ευθύς κοιτώντας με το πρώτο βιολί και τον ρωτούσε για τον τρόπο της τεχνικής του.

Όσο για μένα, ήταν και φέρονταν αλλοιώτιστα από πριν. Ο πάρος είχε σπάσει. Ήταν μάλιστα όλο στοργή.

— Μην κόθεστε στο ρεύμα... Προσέχετε... Ποιος είναι ο γιατρός που σας παρακολουθεί; με ρωτούσε.

Ενοιώθε κανείς κοντά του μια ζεστασιά. Το ενδιαφέρον του απλώνονταν σε όλους μας.

Σε λίγο ήρθε και η γυναίκα του, και μας την ονόησε. Φαινόταν σαν Γερμανίδα. Αλλά, έμαθα ναποιν, ότι ήταν και αυτή Ισραηλίτισσα και συγγενισσα του. Αγαπούνε και η ίδια πολύ τη μουσική.

Μας ρώτησε, αν πληθυναμε με την ορχήστρα να παίζουμε στο μεγάλο ξενοδοχείο του Σαιν-Μορίς.

Ο Αϊνστάιν τότε πετάχτηκε και είπε:

— Μη μου μιλάτε για το Σαιν-Μορίς, το απεχθανομαι. Το τοπίο βέβαια είναι υπέροχο. Αλλά όλοι οι χονδροπωτοί, και οι... αφοροί της Ευρώπης και της Αμερικής παίζουντα το χειμώνα εδώ, για επίδειξη και ταχα για σπορ!... Το Νταβός μονο μου είναι συμπληθητικό, και έχει άλλου ειδους πελάτεια...

— Λε φοβάστε, που εδώ είναι μονο αφοροί; ρώτησε ο πρώτος βιολονιστας του Αϊνστάιν. Πολλοί, ξερετε, ντρεϊς, που ερχονται εδώ πάνω, συνοδευοντας αθλητες, φοβονται να γανει και τρενε μονο βρωστά αυγά!... Η γυναίκα μου ποτε δε θέλησε να 'ρθει στο Νταβός!...

— Αστεία προσηματα!... Δεν νολλά ετοι η φοματισση!... Είναι και ερχεται απο εξασθηση του οργανισμου!... Οχι! Ποτε δε φοβήθηκα αυτή την αφορεσία. Και πάντα ερχομουν στο Νταβός, τις διακοπες του χειμωνα, για να αναπνεύσω τον αέρα των ψηλών βουνών..., ειπε ο Αϊνστάιν.

Το άλλο ζιόλος απογευμα, οτι εχθα τελειώσει την αεροθεραπεία μου, ο Αϊνστάιν πηρσε μπροστα απο την ανοιχτή βεραντα, που βρισκοταν κοντα στο δρομο. Με φώναξε:

— Φρούζιαν Νασορ!... εχετε διαθεση να κανετε ένα περπατο προς το Φραουενζιρχε; Τελειώσατε την αεροθεραπεία σας;

Κατέβηκα τρεχοντας, ριχνοντας στους ώμους μια παλιά γυνική ζακέττα. Ο Αϊνστάιν φαινόταν ευδιαθετος. Φορούσε πάντα το παλιό γκριζο κοστούμι του, τα ασηροζωζα του μαλλια πάντα τόσο απήθια χτενισμένα. Φορούσε, στα ποδια, κατι χοντρα χιονοπατουτα.

Θα ήταν μόλις τρεις το απογευμα. Ο ουρανός ήταν καταγάλανος, διαγής, οπως στην Ελλάδα στις λιαζαδες. Ο ήλιος ήταν ζεστός, δεν εκανε καθόλου κρυο, αλλά το παχν στομα περσι, που ήταν στοθμένοι οι δρομοι του Νταβός, δεν ελάνε. Η θερμοκρασία κατέβαινε ευθς, πολύ κατω απο το μηδεν, μόλις επερτε ο ήλιος.

Ο Αϊνστάιν αρχισε να μου κοιβεντιαζει και να αστευεται.

— Λοιπόν, δεσποινις - μουσικός, που θέλει να γίνει και δημοσιογράφος, τώρα που γνωρισθηκαμε καλύτερα, δε θέλετε πια να μου παρετε συνεντευξη;

— Τώρα... τα έχασα, και δεν ξέρω πια τι να σας ρωτήσω!... Αφήστε, που με επηρεάσατε και δεν ξέρω αν ποτέ θα γίνω δημοσιογράφος, και αν έχω υγεία για να μπορώ να δουλέψω.

— Να εξαζοιούθηστε καλύτερα να παίζετε πιάνο!.. Είναι ωραίο να είναι κανείς μουσικός... Εγώ θα ήθελα να ήμουν βιολονίστας, αν δεν είχα πάρει το δρόμο που πήρα... Να 'ρθητε να με ακούσετε στο ρεσιτάλ μου την Πέμπτη το βράδυ. Το έχω υποσχεθεί σ' αυτούς που με κατάρθαν να παίξω βιολί, και που τη διοργάνωνουν τη συναντία. Να δείτε που παθαίνω «τραζ» αμα βλέπω κόσμο και ανθρώπους στα καθίσματα να με ακούνε. Λέω τότε στον εαυτό μου: «Μα... τι σου ήρθε τώρα να κάνεις τον βιολονίστα; Αφού τα χάνεις και σταματάς κάθε τόσο.» Αλλά σας είπα. Οι άνθρωποι που θα 'ρθουν να με ακούσουν είναι επιεικείς, και έρχονται να ακουθούνε τον «έξ προφessor» που έχει τη λύξα να παίζει βιολί!.. Όλοι μας έχουμε τις αδυναμίες μας, το «χομπι» μας. Αλλά σας είπα, δεχτήκα την πρόταση της Επιτροπής να παίξω, γιατί ήταν για φιλανθρωπικό σκοπό, να βοηθήσω το ίδρυμα του σανατορίου ασθενών παιδιών...

Από πολύ μικρός, τρελαινόμουν για τη μουσική και ιδιαίτερα για το βιολί. Ναι, από μικρός τρελαινόμουν για το βιολί... Άντα πράματα είχα μανία να αποκτήσω, τελείως άσχετα το ένα με το άλλο... Ήθελα, λοιπόν, να αποκτήσω βιολί, και έναν... γυνίνο σκούφο για το κεφάλι μου. Το πρώτο δεν το αποκτήσα παρά σαν ένα φοιτητής. Το δεύτερο, δηλαδή το γυνίνο σκούφο, ο πατέρας μου, ύστερα από παρακάλια, αποφάσισε να μου τον αγοράσει (...)

Ο Αϊνστάιν είχε πάρει τη συνήθεια, όσο έμεινε στο Νταβός, να πηγαίνει κάθε απόγευμα, κατά τις τρεις-τοσημίση, μονάχος του, περίπατο έξω από τη μικρή πόλεια. Πολλές φορές περνοίσε κάτω από την πανσιόν-σανατόριο που κατοικούσα. Στεκόταν μερυστά στη χαμηλή βεράντα που έδινε προς τον μεγάλο δρόμο. Χαρωτόυσε με το χέρι του όλους τους ασθενείς και φώναζε: «Die kleine Griechin», η μικρή Ελληνίδα, τελείως την ώρα της:

Ενθς ξεπαρόμουν, φορούσα γρήγορα μια παλιή τριμένη γυνίνη ζαζέττα, και έτρεχα να τον αζοιούθω στον περίπατο που έκανε.

— Τι θαυμάσια, έλεγε, λιαζάδα, που έχουμε σήμερα!.. Και να σε-ητεί κανείς, όπως λέει το ραδιόφωνο, ότι ολόκληρη η πόλη της Ζυρίχης, ολόκληρη η Ελβετία, βούσεται κάτω από ένα παχύ στρώμα ομίχλης... Είναι μοναδικός στην Ευρώπη ο χειμώνας εδώ πάνω στα βουνά της Ελβετίας... Πάστε μου, και στην Ελλάδα το χειμώνα έχει

τέτοιο καταγάλανο ουρανό και τέτοιες λιαζάδες:

Τον βιβαδωνάριος και οι μας ο ουρανός είναι τόσο γαλανός, και έχουμε λιαζάδες, χωρίς γι' αυτό να χρειαστεί να ανιβόμ στα βόρνα, στα χίλια πτωχούσια μετρά, όπως στη Λιττιζή Ευρώπη!

Ο Αϊνστάιν περιπατούσε αργά, ηρεμία. Απολαμβάνει τον περιπατο που έκανε. Σταματούσε, κτάτταζε το τοπίο, ανταλλάζει μερικά κοιφέντες χαμια φούα, με κανέναν χωρίζο που οργάντονα. Αι μύλωνε πάντα πολλή, αλλά η διαθήκη του ήταν προσχαρή και καλή με τους ανθρώπους.

Περιπατούσαμε, βγαίναμε έξω πολύ αλο το Νταβός. Δεν θα ξεχα-σω ποτέ τα ήλιόλουστα, κατασπρά από τα χιόνια λαφάδια, με γύρω τα πανυψηλά βόρνα που λαμπάν στο φως οι κορμεις τους. Ένα τοπίο φανταστικά ωραίο και ηρεμίο. Αλλά κοιτάδα, στην αριζαλία έλσε, τον Θεόν, τόσο ηρεμία και ελξορήμενα φαινόντανε οζα είναι πάνω. Γι να μύλρησι κανείς και τι να πει, μετρώσα σε ένα τέτοιο τοπίο:

Ξαγνιζα ο Αϊνστάιν γούρεσ και μου ειπε:

— Ξέρτε πως ανακαλύφθηκε το Νταβός και έγινε γη εσθηρίας για τους γρηματισούς; Ένας γύρος γιατρος, γρηματιόλογος στη Βιρνη, παρατηρησι ότι οποιοι ασθενεις είχαν καταδικαστεί από την Επιστημη και τίζαντε να είναι από τα χούρια εδώ γύρω, στην κοιλάδα, και ερχόνταν εδώ πάνω, μετά ένα ή δυο χρόνια επιστρέφαν στη Βιρνη τελείως γιατρεμένοι, για να ερχιστούν... Αυτό το πορμα του κινήσι την περιεργία και ανέβηκε εδώ απάνω στην απάντη αυτή κοιλάδα του Νταβός. Και τότε ειπής καταλάβε τι προνομοιόχο, έηρο κλίμα υπαρχει, με τις περισσότερες ήλιόλουστες μέρες της Ευρώπης. Εχτίσε το πρώτο μικρό σανατόριο, όπου είχε καταπληκτικά αποτελμασμάτα, και ειπής τούτο από το χούριο, το Νταβός-ντορ, κινήσαν τα σανατόρια... Εγώ, νεώπιρος, ερχομιον ταξτιζα τις διακοπες των Χριστούγεννων και εβανα ποδαρόδρομο μέσα στα δαση... Αζομα και τώρα ερχομα ταξτιζα το χειμώνα. Λούξενι το υπαλό μου καλύτερα εδώ πάνω, περιπατώντας μοναχός, και κοιτώντας σημιαφένις...

Αγαπώ πολύ τη φρήση. Από τον καιρό που ημιοιν γύος, επαιρνα το σακιδιό στον ώμο και εφέννα στην έξωχη... Βούσχω αζομα πως το καλύτερο στορ είναι το βαδισμα στον καθαρό αέρα... Σ' αυτό σημ-φώνουνε, βλέπω, σημερα όλοι οι γιατροί... Αντιγίζω, η γυναίκα μου δε σημφώνει σ' αυτό και καθετα διαρκώς κλεισμένη σ' ένα δωμάτιο.

Φτανιαμε κοιφέντιαζόντας ως το Νεζροταφείο του Νταβός με τους ταφούς σχεπασμένους με δυο μετρά χιόνι, όπου βασίλευε μια ολό-φωτη ηρεμία...

Πόσες φορές στην Κατοχή, κάνοντας ουρά στο συσσίτιο ώρες ορθή, δεν νοστάλγησα το Νεκροταφείο αυτό, το τόσο ήρεμο... Σκεφτόμουν πόσο καλλίτερα θα ήταν για μένα, να βρισκόμουν από τότε δυο μέτρα κάτω από το χιόνι μέσα στη γη... Σκεφτόμουν ακόμα και τη φωτεινή μορφή και την αλυσινή αυτού του σπουδαίου ανθρώπου, του Αϊνστάιν, που έτιζε να γεννηθεί Ισραηλίτης... Πού άραγες να βρίσκονταν τώρα με τους κατατρεγμένους που κάνουν οι Χιτλερικοί στους Εβραίους;

Ο Αϊνστάιν περπατούσε πολλές φορές μπροστά μου, και ξαφνικά στεζότανε, ανάπνεε βαθιά, ρουφούσε, θα έλεγε κανείς, τον καθαρό αέρα και ξανάπαιρνε το δρόμο. Γρύλιζε τότε-τότε και μου φώναζε:

— Μήπως κοιράστηκες, μισή Ελληνίδα; Θέλεις λιγάκι να ξεκουραστούμε εδώ;

Περνούσαμε από κάτι φτωχικά «σαλέ» (ξυλίνα σπιτικά) του μισρού χωριού και βγαίναμε ύστερα στην κοιλάδα που ξανόχγονταν ολόκληρη μπροστά μας. Το παχύ στομάχι από χιόνι έπαιρνε, θυμάμαι, μπλε αποχρώσεις στη σκιά. Υστερα φταίναμε σ' ένα μισρό ύψωμα, που ήταν μια μισρή έρημη εκκλησία, η Φρασιενζιόζε. Εκεί μπροστά είχε ένα μπάνγκο. Τον καθόριζε ο Αϊνστάιν με το μπαστούνι του και καθότανε. Δε μιλούσε καθόλου, μόνο γύρναγε γύρω του. Εμοιάζε ευτυχισμένος.

Η απρόσμενη είχε μια τέτοια διαύγεια, που έβλεπε κανείς από μαζουρά και την παραμυζή λεπτομέρεια. Όλα ήταν φωτεινά και ήρεμα. Δεν αζούγνονταν ο παραμυζός θόρυβος. Ξαφνικά, εκεί που καθόμαστε, ξεπεταχτηκε μπροστά μας ένα μισρό άσπρο ζώο με μαύρες βούλες. Εμοιάζε με ποντίκι... Κοττάζε σαστισμένο για μια στιγμή το διαχύτο φως, μα μόλις μας είδε, έτρεξε να κρυφτεί σε μια τρύπα μέσα στο χιόνι.

— Είναι μια μισρή ερμίνα! φώναζε με πραγματική χαρά ο Αϊνστάιν. Είναι από τα σπάνια μισρά ζώα της Ευρώπης. Η γούνα τους, ξέρετε, γρύλιζε και μου λεί, ήταν πάντα περιζήτητη και στολίζε βασιλιάδες... Η καμμένη η ερμίνα ξεθαυρευτική, συνέχισε ο Αϊνστάιν, ένοιωσε τη χαρά αυτής της λαζάδας και βγήκε από την τρύπα της. Αχ, να ξέρατε, πώς με γοήωσε με χαρά η παρουσία της! Να γιατί αγαπά τη γούνα... Οι χαρές που σου δίνει δεν σιγάζονται με τίποτα...

Τον ρώτησα αν αγαπά τα ζώα. Μετάνιωσα όμως ενθός, για την ερώτηση μου αυτή, γιατί ο Αϊνστάιν σούφρωσε τα φρύδια του και

γάνηζε χαζογαυιομένος.

— Πώς είναι δυνατόν να μην τ' αγαπώ; Δεν καταλαβαίνω όμως, πώς υπάρχουν άνθρωποι που να μην τ' αγαπούν. Πρέπει να είναι αχρικοί στην ψυχή... Έχω πάντα ένα σκυλο σπιτι, ζοντά μου. Η γυνάικα μου, όταν παντρευτήκαμε, με έλεγε ανυπόφορο για τις γατιές που της κοιβαλόυσα... Θα ήθελα να δω τώρα που τρυπώα η γυνίκα.

Και ο Αϊνστάιν σηκώθηκε και με το μιλούντι του αρχίσε να ψάχνει γύρω του το χιονί. Υπότι τον είδα να παρνι ένα μονοπάτι που ανέβαινε στο δάσος, ανοιγμένο μέσα στα χιονία.

Προσπάθησα κι' εγώ, γλω τρώοντας πάνω στα χιονία και την ανηφορία, να τον φτάσω. Μα σαν εγτάσα στο σκοτεινό δάσος με τα πανιρηλά ελάτια, σταθήκα μπροστά σαν σε ναό.

Ο Αϊνστάιν δε γάνονταν ποτένα. Σίβαστηκα την απομονώση του και δε θέλησα να τον ανηοιζήσω προχωρώντας μέσα στο δάσος.

Κάθησα σε μια πέτρα, ζωό από ένα θεοτάτο ελάτο, και τον περιμένα. Εβλέπα τους σκυιούρους να ανιβοκατιβαίνουν στα κλάδια.

Περμένα ώρα πολλή, ώπου να κατεβή ο Αϊνστάιν μέσα από το δάσος. Πότενα μάλιστα, πώς με είχε ολόκληρα έχασει, και ότι θα έπρεπε ίσως μοναχή μου να γυρίζα πίσω στο Νταβός.

Όταν έβγα να ακουσα βήματα πάνω στο χιονί. Γυρίσα το κεφάλι μου και τον είδα ορθό, με το προσώπο τόσο χαμωγμένο, τόσο ζωό και φωτεινό μαζί, που τα... έχασα! Σζεχ τομούν μέσα μου: «Τι άρεσε να του συνεβήξε;»

Και σε να καταλαβε τη σκεψη μου, εφθς με ρωτησε:

— Ξέρετε τι λέει ο Ρασκιν για τη χαρά; Διαβάσατε ποτε αρτον τον ωραιόπαθη αγγλο τεχνολιτή; Λέει λοιπόν για τη χαρά:

«Άνθρωπε, μη τη ζητάς άλλον, έξω από την Ψυχή». Και παροζατο, θημακά, λέει: «Όποιος δεν περπάτησε ζωό από ελάτια στο βουνό, και δεν έλλαψε από τη χαρά που δίνει η τελεία ομορφιά, δε γνωρίζει τίποτα από τις ομορφιές τον Κόσμον!» Και συνεχίσε λέγοντας μου ευγενικά: «Και να με συγχωρετε, μισρη μου Ελληνίδα, που σας έχανα να περιμένετε και σας αφήσα μοναχή... Μα όμως βλέπω στην εκφράση σας, πώς κατι θέλτε να με ρωτησέτε και δεν τολμάτε...».

Και ήταν αλήθεια. Πώς να τολμήσω όμως να ρωτησω εγώ τον Αϊνστάιν, έναν σοφό, σαν κι αρτόν, για κατι που με βρσάνιζε όσο καθόμουν μοναχή ζωό από το ελάτο; Άρεσε πιστερε στο Θεό;»

— Λοιπόν, λέγετε, μισρη Ελληνίδα... Τι θέλτε και δεν τολμάτε να με ρωτησέτε; Μηπως κακια «δημοσιογραφική» αδιαφορία, μα που

επιθυμείτε να γίνετε δημοσιογράφος; μου λέει πειραχτικά.

Κατέβασα το κεφάλι και τον είπα σιγά, κοιπιάζοντας.

— Ίσως να είναι αδιαφορία, μα είναι γάτι που με βασανίζει και μένα εδώ πάνω στο Νταβός. Κάθομαι ώρες μοναχή, ξαπλωμένη στην ζούρα, με αντικρύ τον ουρανό. Ζούμε όλοι μας εδώ απάνω τόσο κοντά στο θάνατο. Αίπλα σου, ξαπλωμένος στην πολυθρόνα, είναι ένας άνθρωπος. Μίλας όλη μέρα μαζί του. Το βράδυ παθαίνει μια αιμόπτυση και πεθαίνει... **Πεστε μου, εσείς που είστε σοφοί, πιστεύετε στο... Θεό;**

Ο Αϊνστάιν τότε γύρισε και με κοίταξε καλά-καλά. Η έκφραση του σοβαρεύε. Για κάμποσα λεπτά δεν απάντησε. Ύστερα με ρώτησε:

— Γιατί να νομίζετε πως δεν πιστεύω... Είμαι βαθύτατα θρησκευτικός άνθρωπος. Δεν μπορώ όμως να πιστέψω το Θεό, σαν ένα σεβασίμο γέροντα που κόβεται στα σύννεφα! Ούτε στην έννοια του Θεού που τιμωρεί και ανταμείβει τα πλάσματά του... Το πρόσωπο του Θεού είναι για μένα το Απειρό!... Κοιτάζετε τη νύχτα, σιγώστε τα μάτια σας στον ουρανό και δείτε τους πολλαπλούς κόσμους του Σύμπαντος... Είναι και αυτό ένα από τα πρόσωπα του Θεού! Σε μένα είναι αρεστό το μυστήριο της αιωνιότητας της Ζωής... Και εμείς οι... τάχα «σοφοί», τι κάνουμε άλλο, παρά μια απεγνωσμένη προσπάθεια να καταλάβουμε ένα μικροτάτο τμήμα του Λόγου, που εκδηλώνεται στη Φύση.

Μην ξεχνάτε, πως εμείς οι Ισραηλίτες, πρώτοι στην ιστορία του κόσμου, πιστέψαμε πως ο Θεός είναι Πνέυμα. Θα λέγαμε, σπινθηρ, Αύραμις-Ενέργεια!.. Μη βασανίζετε λοιπόν το κεφάλι σας με άλλα προβλήματα. Και μεις οι «σοφοί» όπως μας λέτε, δεν ξέρουμε τίποτα παραπάνω από το Μυστήριο που μας περιβάλλει... Θυμάστε τη μικρή ερμίνα που είδαμε προ ολίγου; Λοιπόν σκεφθήτε πως η πιο έξυπνη, η πιο «μεγάλογη» ερμίνα του είδους της, δε μπορεί τίποτα να καταλάβει από τη δικιά μας ανθρώπινη σκέψη. Από μας τους δυο, που έβλεπε μπροστά της... Τηρώντας κάθε αναλογία, έτσι είμαστε και μεις μπροστά στη Γνώση. Οι αρχιζές υποθέσεις της νεώτερης επιστήμης γίνονται ολοένα πιο αφηρημένες και απομακρύνονται από την Εμπειρία. Με καταλαβαίνετε τι θέλω να πώ;... Δηλαδή ότι ο θεωρητικός σήμερα, με όλη την εργασία του, προσορίζεται να μην κάνει τίποτα άλλο, παρά να ετοιμάζει την... καταδίξη της ίδιας του θεωρίας!..

Όσο για τη θρησκεία, δηλαδή τα δόγματα, μου είναι τελείως αδιάφορα... Είτε είναι Ινδός-Βουδιστής ένας άνθρωπος, είτε Μωα-

μεθανός ή Ισραηλίτης, είτε Χριστιανός, το ίδιο μου κάνει... Για μένα μια θρησκεία ζωντανή πρέπει να υπάρχει στον κόσμο. Της αλληλοβοήθειας, της Αγάπης και της Ειρήνης ανάμεσα στους Λαούς.

Αλλά αργιτά σας κοιτάσα, kleine Grichin. Ένα να ξέρετε αζομα από μένα... Πώς ένας άνθρωπος, όσο προχωρεί και μαθαίνει, τόσο καταλαβαίνει πώς... τιποτα δεν ξέρει!

Ελάτε όμως να περπατήσουμε!.. Εμίσστε μακριά από το Νταβός. Σε λίγο θα πέσει ο ήλιος και τότε ευθύς κάνει πολύ κρύο... Για ζηττάστε τώρα γύρω σας την ομορφιά του Κόσμου... Όλες αυτές τις πανύψηλες βουνοκορφές των Άλπεων, που οι παγοί τους λαμποκοπούν και ροδίζουν στον ήλιο που γέρνει... Η αληθινή θρησκευτικότητα είναι, νομίζω να καταλαβαίνει ένας άνθρωπος αυτήν την ομορφιά του Κόσμου!..

(Στο επόμενο τεύχος: Το δεύτερο και τελευταίο μέρος)

Περιοδικό «Νέα Εστία», τόμος ΟΓ', 1964, σελ. 668-673)



Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΚΑΚΟΠΟΙΩΝ (ΔΑΙΜΟΝΙΚΩΝ) ΠΝΕΥΜΑΤΩΝ – ΟΙ ΠΕΙΡΑΣΜΟΙ

Τον Χαράλαμπος Μπαρταζέλη

Η ζωή του ανθρώπου έχει σκοπό την καλλιέργεια και εξέλιξη της ψυχής του. Οι περισσότεροι άνθρωποι αυτό δεν το γνωρίζουν, αλλά ο σκοπός αυτός πραγματοποιείται. Ο στωικός φιλόσοφος Μάρκος Αυρηλίου έλεγε: «Όλοι συνεργαζομαστε για ένα σκοπό: άλλοι το γνωρίζουν και βαδίζουν συνειδητά, άλλοι δε βαδίζουν ασυνειδητά. Αοιτών συλλογίσουν σε ποιους κατατάσσεις τον εαυτό σου¹».

Εάν η ζωή του του ανθρώπου βρίσκεται σε αρμονία με τους νόμους της φύσης, οι οποίοι στο ηθικό επίπεδο είναι η αγάπη, η αγνοητία, η ανιδιοτέλεια, η ελευθερία, η δικαιοσύνη, τότε η εξέλιξη της ψυχής πραγματοποιείται και ο άνθρωπος αυτός προχωρεί σταθερά την κλίμακα, που τον οδηγεί προς την αποθεώση του. Εάν όμως παρεκτρέπεται, υφίσταται δοκιμασίες, που έχουν σκοπό να τον διδάξουν να πορεύεται σωστά.

Ο άνθρωπος παγώνει τις πνευματικές του αρετές, όταν ξεπερνά με επιτυχία το δέλεο των πειρασμών. Οι πειρασμοί, που είναι διάγερση κατώτερων επιθυμιών, είναι οι αναγκαίες εξετάσεις που δίνει ο άνθρωπος για την πνευματική του ολοκλήρωση.

Ενας Πατέρας της Εκκλησίας έλεγε: **«Κανένας δε μπορεί να εισέλθει στη βασιλεία των ουρανών, χωρίς να δοκιμάσει πειρασμούς. Βγάλτε από τη μέση τους πειρασμούς και τότε κανένας δε θα βρεθεί άξιος να σωθεί»²**. Με την έννοια αυτή λέγεται και ο λαϊκός λόγος: «Σαν σου τυχει πειρασμός, δέξου τον σαν αγιασμό». Δηλαδή μπορεί να γίνει αγιασμός ο πειρασμός, εφ' όσον ο άνθρωπος τον νικήσει με τον καλύτερο τρόπο.

Στους πειρασμούς σπορδαίω ρόλο παίζουν τα κακοποιά (δαμονίζω) πνεύματα. Τα πνεύματα αυτά, σχοτεινά και αθλία, έχουν αντιστρατευθεί προς τη φύση και πορεύεται με μία διζή τους κακοποιά πορεία. Σκοπος τους είναι να εμπνέουν αχατάπαντα τους ανθρώπους προς το κακό. Έχουν παγίδες για να δαλεάζουν τους ανθρώπους, και αυτές είναι ο πόντος, η ηδονή, η δόξα, η πλεονεξία, η γαστρονομία. Αλλά εμπνέουν και προς την έχθρα, την οργή, την εκδίχηση, το έγκλημα. Σύνθηθς είναι η φρόση, «θα χορέψει ο διάβολος», για επιζημένη συμπλοκή και μεγάλη έχθρα.

Τα κακοποιά πνεύματα έχουν μὲν αντιστρατευθεί προς τη φύση, δεν βρίσκονται όμως έξω από τη δύναμη και τη θέληση του Θεού. Το έργο τους είναι υπό τον έλεγχό Του. Δεν είναι ο άνθρωπος απόσπαστος στο έλεος των πνευμάτων αυτών. Εμπνέουν τον άνθρωπο να κάνει το κακό, αλλά δεν μπορούν να τον ξαναγκάσουν να το κάνει. Εάν ο άνθρωπος δεν ενδώσει στους πειρασμούς τους και με αυτογνωσιαρχία δεν πέσει στις παγίδες τους, τότε σταθεροποιεί τις αρετές του και εξελίσσεται.

Στο αριστούργημα του Γκαίτε «Φάουστ», ο Θεός λέει στον Μεγιστοφάλη (Σατανά): **«Όσο αυτός (ο άνθρωπος) ζει πάνω στη γη, δοκιμάζε τον, δεν στο απαγορεύω»³**.

Ο όσιος Παΐσιος Βελτισσόφσκι, ο μεγάλος αυτός πατέρας της Ρωσικής εκκλησίας (1722-1794) έλεγε: **«Οι μοχθηροί δαίμονες, μας παραζολούνθουν προσεχτικά και αχατάπαντα, βλέπουν σε ποιο κακό κλίνουμε, και μας παραζινούν να κάνουμε ακριβώς αυτό»⁴**.

Τα κακοποιά πνεύματα πλησιάζουν τον άνθρωπο, τον δαλεάζουν, τον βάζουν σε πειρασμό για σκέψεις και πράξεις άνομες, και αν συμφωνήσει και ενεργήσει σύμφωνα με τις υποδείξεις τους, τότε έχουν

εξουσία επάνω του και τον βασανίζουν. Ασπίδα του ανθρώπου είναι η αγνότητα του. Δεν κινδυνεύει ο άνθρωπος από τα κακοποιά πνεύματα, όταν είναι αγνός· έχει την ισχυρή θέληση να διατηρησει τις αρχές του. Όταν οι κακοποιές οντότητες θέλουν να πληρώσουν τον άνθρωπο για το ολέθριο έργο τους, αρχίζουν την προσπάθεια τους να τον παρωθούν να γίνει κακοποι λάθος, γιατί με αυτό το λάθος που θα γίνει αποσπούν δικαιώματα επάνω του. Τα πνεύματα αυτά δεν έχουν παρά τη δύναμη που τους δίνει ο άνθρωπος, ανοιγώντας τους μια πόρτα για να εισέλθουν.

Σε κάθε αγαθή ενέργεια του ανθρώπου παντοτε προηγούνται η ακολουθούν πειρασμοί. Και στις δύο περιπτώσεις γίνονται με την παραχώρηση του Θεού. Μόνο αυτόν τον τρόπο η αριτή δοκιμάζεται, ισχυροποιείται και παύσεται.

Ο Γιάστε στις συνομιλίες του με το φίλο του Εζεκιήλ έλεγε: **«Όσον περισσότερον ένας άνθρωπος είναι υπεροχος, τόσο περισσότερον βρίσκεται υπό την επίδρασιν τω νδαίμονων και πρέπει παντοτε να προσέχει μην πάρει κακό δρόμο η θέλησή του⁵».**

1. «Παντες εις έν αποτέλεσμα συνισχοῦνται, οι μιν υἱοποιεῖς και παραχοῶν θεητοῦς, οἱ δε ανεπιστάτως... Λοιπὸν οὐκ ἔστι, εἰς τίνας σκαιτον καταπασεις... (1α ις Εφ. ις), ΣΤ, μβ)».

2. «Οὐδὲς ἀπειραστος δυνήσεται ἐπιλθῆναι εἰς την βασιλείαν τὸν οὐρανῶν... Ἐπαροχὴ γὰρ γρηγοῖ τοῦς πειρασμοῦς, και οὐδὲς ὁ σωζομενος... (1ο Τίμονιζον, α, Αὐτοῦσιον, β, έκδ. «Ασθήρ», 1993⁴, Αθήνα).

3. Στιχοί 315-316.

4. Οσὸν Παύσιον Βελιτοχοῦσιν, «Κρίνα του αγίου», Ιερὰ υορη Παράκλητον, Θεοσ-
πός Αττιζης 1996, σελ. 78.

5. TP Eckermann, «Συνουσία Εζεκιήλ με τον Ιζαΐα», μετάφ. Α. Καζαντζακη, Αθήνα 1913, σελ. 117.



Ο ΤΑΓΚΟΡ ΚΑΙ Η ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Του αείμνηστου Λογοτέχνη Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου

Βλέπω να γίνεται λόγος γ' εδώ για μια συμμετοχή στον παγκόσμιο εορτασμό της μνήμης του Ραμπιντσανάθ Ταγκόρ, που θ' αρχίσει τον άλλο μήνα στο Νέο Δελχί. Ο Ταγκόρ γεννήθηκε και πέθανε στην Καλκούτα, 1861-1941. Ήξερε ογδόντα χρόνια, γεμάτα ποίηση, στοχασμό και ταξίδια. Στο διάστημα, που είχε ονομασθεί «μεσολόλεμος», η φημη του, όχι μόνο στον τόπο του, αλλά και στην Ευρώπη και στον άλλο κόσμο, υπήρξε πολύ μεγάλη. Τα βιβλία των ποιημάτων του, των λυρικών του δραμάτων, των μελετημάτων του, μεταφράστηκαν σ' όλες τις γνωστές γλώσσες του κόσμου. Και η φωνή του, προφητική και λυρική, γεμάτη βαθύτατους αναπαλμούς και αντιπάλους, ακούστηκε στους πιο διαφορετικούς χώρους με την ίδια προσοχή και με την ίδια ενάρεση. Θ' ανέφερα ενδεικτικά και τη βράβευσή του, στα 1913, με το βραβείο Νόμπελ, σαν επιβεβαίωση αθανασίας, αν δεν ήταν αναμφισβήτητο πια, πως το βραβείο αυτό έχει δοθεί και σε πολλούς «νεκρούς» πριν τους απονεμηθεί ή και από τη στιγμή, που τους απονεμήθηκε.

Έχουν μεταφρασθεί και στην Ελλάδα δώδεκα, όσο ξέρω τουλάχιστο, βιβλία του Ταγκόρ, τα περισσότερα λιγυρόελιδα και πολύ πρόχειρα μεταφρασμένα, όχι από το πρωτότυπο, από άλλη ξένη γλώσσα, στη δική μας. Και πρέπει εδώ να παρατηρηθεί, πως η επιδρασή του στην όλη ανέλιξη της πνευματικής μας ζωής υπήρξε πολύ μικρή. Ενώ βρισκόμαστε στο σήνοο, αναμεσα στην Ανατολή και στη Δύση και πολύ λιγότερο Ανατολή. Ο «μυστικισμός» δεν είναι ένα βέβαιο γνώρισμα του ελληνικού πνεύματος. Κάτι πολύ χαρακτηριστικώτερο: όσο βαθαινόμαστε στον «Ελληνισμό», που είναι σαφήνεια και λογική οργάνωση, τόσο ξεμαρταινόμαστε από το μυστικό στοιχείο — και μάλιστα της Ανατολής. Το δικό μας το φως αρχικά τα καθαρά περιγράμματα, τις στέρεες ερωτήσεις και τις επίσης στέρεες αποκρίσεις.

Ο Ταγκόρ προέρχεται από παλιά και ονομαστή βραχμάνικη γενιά. Ο πατέρας του, ο Ντεβεντσανάθ Ταγκόρ, ήταν γνωστότατος στον τόπο του ασκητής και σοφός. Ένας θείος του, ο πρίγκιπας Ντβαρσανάθ Ταγκόρ, ανασταίνισε τη Βράχμα Σαμί, μια από τις σημαντικότε-

ρες ινδικές αιρέσεις των νεότερων χρόνων. Οι αδελφοί του υπηρέσαν επίσης οι άνθρωποι του στοχασμού. Ο Ραμλιντρανάθ Ταγκόρ σπουδασε στις Ινδίες και στην Αγγλία. Από τα πρώτα του χρόνια η ποιητική μίλησε μέσα του. Ήταν η αρχαία φωνή του Πενταποταμιού, η φωνή των προγόνων, που την άκουσε ο λαός του με συγκίνηση και την ένιωσε μονομιάς δική του. Έτσι, πριν ακόμη ωριμασεί, ο Ταγκόρ εθεωρήθηκε ο μεγάλος Ινδός ποιητής του καιρού του. Όχι μοναχά στους κυκλούς των πνευματικών ανθρώπων, αλλά και στα πλατεία στρώματα του λαού, τα κείμενά του αγαπήθηκαν.

Ο Ταγκόρ αντλεί από τη θρησκευτική παράδοση του τόπου του, από τη λαϊκή του παρακαταθήκη, ανανεώνει τους ινδικούς εκφραστικούς τρόπους, αποσταζει σε συντομία, εμβληματικές και παραστατικές φράσεις την ευγένεια, τη λιτότητα, την ευαισθησία, την πρωτοτυπία και την αδιασπάστεια του ινδικού ποιητικού λόγου. Πίσω από κάθε του φράση υπαρκεί μια χειρονομία: ένα αβρότατο χέρι, που σηκώνεται σε στάση προσευχής ή σε κίνηση στοργής, και αγάπης. Όπως οι περισσότεροι Ινδοί, έτσι κι ο Ταγκόρ, πηγαίνει αναμεσα στον κόσμο με το ασχητιστο ραβδί, με τον ποδηρή χιτώνα του καλοχρόν, με τα μακρὰ μαύλα, τα μακρὰ γένεια, το βαθύ μάτι του ενορατικού και του διασθητικού, σε τους διαχωρισμούς, για μια στιγμή, που είναι ίσως και το θεοδοτικό, αυτούς τους δυο. Δεν είναι ένας θεόσοφος του γυμνασίου τύπου. Ένας αιώγγρονος — από κατοίες ατόφεις.

Ο Ταγκόρ ταξιδεύει στον άλλο κόσμο, έρχεται και στην Ελλάδα, με την πρόθεση να εννοήσει και να συζητήσει. Παρακολουθεί τις περὶ πέψεις του δυτικού πολιτισμού και προσπαθεί να σπλάψει τη λογική του, ν' ανακαλύψει το υπόστροφα, που υπαρκεί πίσω από τα θεαματικά του φαινόμενα. Οι σχέσεις, που μπορούν να υπαρκούν και που μπορούν ν' αποκατασταθούν αναμεσα στην Ανατολή και τη Δύση, είναι αντικείμενο της μόνιμης φροντίδας του. Για τούτο και θεωρείται ο Ταγκόρ ένας συνδετικός κρίκος, ένας δεσμός αναμεσα στους δυο κόσμους, ένας αγγέλος της Ανατολής προς τη Δύση κ' ένας αποχωρισμένος των δυτικών ηπειρών προς την Ανατολή. Στο βάθος του στοχασμού του υπαρκεί η αμετακίνητη πεποίθηση πως η Ανατολή τη χρειάζεται τη Δύση, για μια ανανέωση και μια κατοχύρωση αντίστοιχα στα καινούργια πεπωμένα. Και τούτο θέλει να πει, σε πρώτο επίπεδο, πως η Ανατολή πρέπει να γνωρίσει καλύτερα τη Δύση. Και το αντίστροφο.

Για να πραγματοποιήσει το αντίστροφο, ιδρύει στις Ινδίες διεθνές

Πανεπιστήμιο, όπου επιστημονες και ελεύθεροι στοχαστές από όλα τα μέρη του κόσμου συρρέουν, για να μιηθούν στην ινδική σοφία και στα ινδικά καλλιτεχνικά κείμενα. Ο Ταγκόρ δεν είναι μαχητής του τύπου του Γκάντι ή του Νέχρου. Δεν είναι άνθρωπος της πρακτικής ενέργειας και της πολιτικής. Η συμβολή του στην απελευθέρωση των Ινδίων θεωρείται από πολλούς ισχυρότατα αμφισβητήσιμη. Το πνεύμα του, αφιερωμένο στην περιούνησή, που είναι θεμελιώδες στοιχείο του εσωτερικού βίου, και κυβερνημένο από αδιάκοπο λυρικό οίστρο, ειννοεί την απραγμοσύνη έξω από το χώρο της διανοητικής ενέργειας.

Το κυριώτερο μέλημα του Ταγκόρ είναι η αναζήτηση και η κατάκτηση της Ενότητας. **«Η Ενότητα», γράφει, «είναι άπειρη, η Ενότητα είναι Αγάπη».** Είναι συνάμα δημιουργική. Το Άπειρο δεν βρρίσζεται μέσα στο μέγεθος, που είναι η έκταση αλλά μέσα στο μυστήριο της Ενότητας. Όσο περισσότερο συνειδητοποιούμε μέσα μας την Ενότητα, τόσο βαθύτερα κατακατούμε τη μυστική χαρά του **υπάρχειν**. Η πυκνή επαφή μας με τον εξωτερικό κόσμο, η καταβύθισή μας μέσα στις αναγκασιότητες, που δημιουργούν οι επιδερυμζές πραγματιζότητες, μας εμποδίζει να ζούμε μέσα την Ενότητα. Μας μεταμορφώνει σε λογικά όντα.

Η σταθερή ασκήση της λογικής αδυνατίζει το φυσικό ένστικτο της πίστης. Η πίστη είναι η **«εν ημίν θεά»**, που αποκαλύπτει το νόημα του δράματος μέσα στην ενότητα της παρουσίας, ενώ η λογική μας παρουσιάζει στα παρασκήνια του θεάτρου, εκεί όπου βρρίσκονται τα μηχανήματα, *αλλά* όχι το δράμα. Και μπροστά σ' αυτά τα μηχανήματα η λογική κινεί το κεφάλι και μιλά με κουρασμένο ύφος για παραίσθηση.

Ο Ταγκόρ πιστεύει, πως ο «μυστιζός» άνθρωπος είναι ο πιο ελεύθερος άνθρωπος. Η ελευθερία του δεν απορρέει από τις συνθήκες και τα περιστατικά του εξωτερικού βίου, αλλά από τις εσωτερικές δυνάμεις. Όταν αναλογίζεται, ποιες υπήρξαν οι σχέσεις ανάμεσα στην Ανατολή και στη Δύση, ανάμεσα στην πατρίδα του και την Ευρώπη, σφίγγεται η καρδιά του: η Δύση είναι η προσωποποίηση του εγωισμού και του ωφελισμού, χωρίς ίχνος ανθρωπιάς. Αλλά υφίσταται και η ίδια τις συνέπειες των ανομιμάτων της. Πιστεύει στη δύναμη της εξουσίας και του πλούτου. Επιδιώκει την άνεση. Χρησιμοποιεί τη μηχανή για ν' αυξήσει την ευημερία της. Κατά βάθος, γίνεται σκλάβος της εξουσίας, του πλούτου και της ευχίας, που προζαίνει ο τεχνικός πολιτισμός. **«Ωστόσο, πιστεύω», γράφει ο Ταγκόρ, «πως κατά την παρούσα ώρα η Δύση έχει αναδεχθεί την αποστολή να εκπαιδεύσει τον κόσμο πως η επιστήμη, εξουσιάζοντας τους φυσικούς νόμους,**

οφείλει ν' απελευθερώσει την ανθρώπινη ψυχή από τη στυφότητα του ζή της ύλης». Η έκφραση αυτή υπογραμμίζει περισσότερο την έλλειδα παρά την πραγματικότητα.

Η εσωτερική ελευθερία του Ταγκορ είναι ελευθερία σθευμένη στην απαρασάενη πιστη στο Ιδεώδες. Ελευθερία χωρίς Ιδεώδες σημαίνει Ασυνδοσία, σημαίνει έλλειψη κάθε προσανατολισμού. Όταν μιλεί για την αναγκαιότητα του δυτικού πολιτισμού, είναι φανερό, πως προσπαθεί να συλλάβει την κυρίαρχη τάση της εποχής, χωρίς ωστόσο, ν' απαρνήται τους θεούς του. Από την αποψη αυτή, ο Ταγκορ γίνεται ένας βραχμάνας περιπλανώμενος αναμεσα στο νωτερο κόσμο. Έχει γράψει δυο χαρακτηριστικά δοκίμια: το ένα με τον τίτλο: «Ανατολή και Δύση», το δεύτερο με τον τίτλο: «Η καινούργια εποχή». Έχει προσφέρει συμπιπνωμένες τις αντίληψεις, που έχει σχηματίσει σποινδάζοντας τις ιδιομορφίες των δυο κόσμων και των δυο εποχών, εννοώ του παρελθόντος και του παρόντος.

Βαθός είναι ο καιμός του, που η Δύση δεν έχει καιει καιια ουσιαστική προσπάθεια για να νιώσει την Ανατολή. «Η ιστορία των Ινδιών», γράφει, «μας έχει δώσει το υπόδειγμα ενός τεράστιου προφητη, που και με τη ζωή του και με τη φημη του αγγίξε τις πιο εναισθητες χορδές της ψυχής, δίδαξε τον ερωτα προς κάθε πλάσμα. Και η μοιραία αυτή πέραςε τις θάλασσες, τα βουνα και τις ερημιές, ταράζοντας αναμεταξύ τους τις φυλές, τα κλίματα, τις διαφωρετικές σινηθειες και γλώσσες, όχι με την κλαγγή των όπλων ή με την εμπορική συναλλαγή, αλλά μέσα στην αρμονία της ζωής και την εγκάρδια ανταπόκριση της Ειρήνης. Επρόκειτο για μια πραγματική δημιουργία».

Ξαναστοχαζόμενοι τώρα τούτο, μετρούμε να νιώσουμε άμεσα τη συγχυση, που υπογραμμίζει, επιμενοντας στις διαφορές ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση, ο ποιητης, όταν έλεγε: «Δεν θα συναπαντηθούν ποτε». Κι είναι αλήθεια, πως καιια πραγματική προσέγγιση δεν καιίνεται ακόμη πιθανή και τούτο οφείλεται στο γεγονός, πως η Δύση δεν έστειλε την καρδια της, για να κατακτησει τον άνθρωπο της Ανατολής, αλλά μόνο τις μηχανές της». Είναι το αιώνιο παράδοξο της Ανατολής, φουρον της εσωτερικής ελευθερίας. Ένα παράδοξο, που από τότε, που το εμνημόνευε ο Ταγκορ, έχει γίνει οξύτερο και παθητικώτερο.

(Απο την εφημερίδα «Ελευθερία» 30/4/1961)



Το σήμερα...

Τον Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου

— Αχ, Θεέ μου! Πόσο με μαγεύει το σήμερα! έτσι στέναξε κάποτε ένας ανατολίτης σοφός.

Εξείνη την ώρα περνούσε ο χαλίφης μπροστα του, ο Αρουν-αλ-Ρασίντ, καταπώς το συνηθίζει, με ντιμασιά και δισάκκι ζητιάνου. Άκουσε το λόγο και κοντούστάθηκε.

— Γιατί σε μαγεύει το σήμερα ρώτησε.

— Γιατί είναι σήμερα! αποκρίθηκε ο σοφός.

— Κι αύριο, που δε θα υπαρχεί το σήμερα;

— Θα υπαρχεί. Θάχει γίνει το αύριο σήμερα. Ίσαμε τη στερνή μας στιγμή θα έχουμε ένα σήμερα, για να ευφρανθούμε τα πλούσια χαρίσματα, που μας στέλνει, μακρόθυμος, ο Προφήτης.

— Κ' αν δεν μπορείς να ευφρανθείς;

— Κάτι θα μπορώ, ολόένα και κάτι θα μπορώ, αποκρίνεται ο σοφός.

Όταν η δυτική σοφία αζημιεύεται, καλό είναι ν' αφήνουμε και την Ανατολή να μιλεί.

(«Νέα Εστία» (1/1/1960))

Σημείωση «Ιλίου»

Ο Διδάσκαλος Αντώνιος Αδριανόπουλος, στο βιβλίο του «Ο άνθρωπος και η ζωή» και στο τετράστιχο «Η ευτυχία», περιγράφει τις προϋποθέσεις για να είναι ένας άνθρωπος ευτυχής. Προς το τέλος του τετράστιχου περιέχονται: **«Αχόμη δια την επίτευξιν της ατομικής ευτυχίας, είναι ανάγκη να ξει κανείς εις το παρόν και να απολαμβάνει την χαρά της παρούσας στιγμής».**



« Λ ά θ ε β ι ώ σ α ς »

Αποψη για τη ζωή, που θεωρήθηκε από πολλούς ανθρώπους ως «δόγμα». Να ζεις στην αγάπεια, χωρίς να δίνεις στόχο ή να προαλείς το φθόνο. (Λάθε: αόρ. του λανθάνω, που, όταν συντάσσεται με μετοχή, την μετατρέπει σε ρήμα. Βιώσας: να ζεις. Το ρήμα έχει θέση επιρρηματός). Να ζεις απαρατήρητα.

Μεταξύ των «Ηθικών» συγγράφων του Πλουταρχού, περιλαμβάνεται και το: «ει καλώς ειρηται το λάθε βιώσας»

Η έννοια του «λάθε βιώσας» είναι, ότι πρέπει να αποφεύγει ο άνθρωπος τις μωρές επιδιώξεις, τις πομπώδεις επιδείξεις, τις πράξεις εκείνες που προκαλούν αντιδράσεις, που τον διαταράσσουν τη γαλήνη του και την καταβιάζουν εις το επιπεδο των ανόητων και των αγώγιστων.

Ο Οράτιος έλεγε: «nec vixit male qui natus moriensque tetellit»: Δεν έζησε ασχημα εκείνος που γεννήθηκε και πέθανε απαρατήρητος. Ο δε Οβιδιος είπε: «crede mihi, bene qui latuit, bene vixit»: Πιστέψτε με, εκείνος που καλά κρύγτηκε, καλά έζησε.

Το μήνυμα του «Λάθε βιώσας», είναι η σεμνότητα, που πρέπει να έχει ο άνθρωπος και η ταπεινώση. Όσο ανεβαίνει ο άνθρωπος πνευματικά, τόσο γίνεται πιο σεμνος, πιο αληθινός και πιο αθόρυβος. Ο Σωκράτης είπε στην απολογία του: «Είναι ντροπή να φροντίζεις πώς θ' αποκτήσεις όσο μπορείς περισσότερα χρημάτων, δόξα και τιμές και ν' αδιαφορείς για την αλήθεια τη φρόνηση και την τελειοποίηση της ψυχής σου.

(Πλάτωνα, Απολ., Σωκρ., 29Ε)



Η πραγματική φιλία είναι μια ένωση ψυχών, που πολύ σπανία παρουσιάζεται σ' αυτόν τον κόσμο. Μονάχα μεταξύ δυο ψυχών με τις ίδιες αρετές μπορεί η φιλία να είναι πραγματική και να διαρκέσει. Οι πραγματικοί φίλοι επηρεάζονται αμοιβαία.

Μεγαθύμι Γκάντι («Αυτοβιογραφία» εκδ. «Φρέζερ», Αθήνα 1964, σελ. 38)

Η δυστυχία και ο στοργικός και συμπαραστάτης Θεός

Δύο συμβολικά ποιήματα

ΤΡΕΙΣ ΚΟΠΕΛΕΣ

Τον διάσημον συγγραφέα και ποιητή

Μ. Ματτεολίντζ (1862-1942)

Τρεις κοπέλες λυγρές
Παν στον κόσμο μοναχές...
Και τις τρεις τις σκότωσαν
Για να ιδούνε τι έχουβαν
Στην καρδιά τους.

Και της πρώτης η καρδιά
Εντιγία ήτον γεμάτη
Κι όπου εχύθη το αίμα της
Τόια γίδα σε τριζαν
Τόια χρόνια.

Και της άλλης η καρδιά
Καλωσίνη ήτον γεμάτη
Κι όπου εχύθη το αίμα της
Τόια αρνάκια βέλαζαν
Τόια χρόνια.

Και στις τρίτης η καρδιά
Δυστυχία ήτον γεμάτη
Κι όπου εχύθη το αίμα της
Τρεις Αρχάγγελοι έστεζαν
Τόια χρόνια.

Σημείωση «Πλίσου»

Εἰς τὴν αρχαία Ἑλληνική μυθική παράδοση, τὸ γίδι ἀπολαύει μεγάλης τιμῆς. Εἰς τὴν λατρεία τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τὸ γίδι ἀποτελεῖ στοιχεῖο ἀδιασπαστο με αὐτὴν συνδεδεμένο. Ὁ Ἰησοῦς εἶπε: «γινώσθε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις». (Ματθ. ι, 16).

ΤΑ ΔΥΟ ΔΑΚΡΥΑ

Ἀπὸ τὴ γῆ δι' ὁδοῦ, θεοῖα μαρμαραῖα,
ἀνέβηκαν κ' ἐσταλαῖαν στὸν Πλάστον τα ποταῖα.

Κ' εἶπε τὸ πρῶτο, τρέμοντας ἐμπρὸς στὸ θεῖο τοῦ θρόνου:
Ἐμένα μ' ἐβγάλε ἡ καρδιά γιὰ τὸ δικό της πόνο.

Κι ὁ Πλάστης ἀποχρίθηκεν: -- Οὔτε στιγμή μὴ χάνης·
σὺρε νὰ γίνεις βάλσαμο τὸν πόνο της νὰ γιάνεις.

Κ' εἶπε καὶ τ' ἄλλο, τρέμοντας ἐμπρὸς στὸ θεῖο τοῦ θρόνου:
— Ἐμένα μ' ἐβγάλε ἡ καρδιά γιὰ χατοῖον ξένο πόνο.

Κι ὁ Πλάστης ἀποχρίθηκεν: -- Ἐσὺ μαζί μου μένεις·
τὴς εὐπλάχνις τα δακρυὰ, δικὰ μου δακρυὰ εἶναι.

Ἰωάννη Πολέμη («Ἀλφάβητρα», ἐκδ. Γ. Ν. Κολλαρός, Ἀθήνα 1912)



Στοχασμοὶ τοῦ Ἀγγέλου Τερζάκη

Α Θεέ μου! πόσα βρώμικα χέρια κρατάνε τα ιερότερα λήβαρα.

✦

Μας ἀναστατώνει τὸ γέγονος τοῦ θανάτου, λησμονοῦμε ὁμῶς ὅτι εἶναι τόσο φησιολογικὸ ὅσο μιὰ γέννηση...

(«Νέα Ἑστία», Ἀριστοτελεῖνα 1980)

ΟΙ ΑΠΟΦΕΙΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΣΘΕΝΕΙΕΣ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

Ο Σωκράτης είπε ότι ο φθόνος είναι μία πληγή της ψυχής.

ΣΤΟΒΑΙΟΥ (Ανθολογιο, ΑΗ, 8)

Η ψυχή πάσχει από δυο λογίων κακά. Το ένα το λένε οι πολλοί κακία και είναι οπωσδήποτε ψυχική αρρώστια· το άλλο το λένε αμάθεια.

ΠΛΑΤΩΝΑ (Τίμαιος, 86 Β)

Οι μεγαλύτερες ασθένειες της ψυχής, πρέπει να θεωρήσουμε ότι είναι οι υπερβολικές ηδονές και οι υπερβολικές λύπες.

ΠΛΑΤΩΝΑ (Τίμαιος, 86 Β)

Η λύπη είναι παραλυσία της ψυχής.

ΚΛΕΑΝΘΗ (Ανθολ., Στοβαίου, ΡΗ, 59)

Κάθε ηδονή ή λύπη είναι σαν ένα καρφί που καθλώνει την ψυχή στο σώμα, την κολλά επάνω του, την κάνει εξάρτημά του και νομίζει ότι είναι αληθινά, όσα υπαγορεύει το σώμα.

ΠΛΑΤΩΝΑ (Φαίδων, 83 D)

Η αζολασία συγγλονίζει την ψυχή, όπως οι άνεμοι το πλοίο, που το αρπάζουν και το ρίχνουν από δω κι από κει, κάνοντάς το να μην υπακούει στον κυβερνήτη.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ (Ανθ. Στοβ. 5 17)

Η αζολασία στις γεννητήσιες απολαύσεις καταντάει αρρώστια της ψυχής.

ΠΛΑΤΩΝΑ (Τίμαιος, 86 D)



ΛΥΟ ΣΥΝΗΛΕΣΤΗΣ ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ

ΑΓΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΑΠΕΙΝΩΣΗ

Τον Μιχαήλ Γκάντι

Δεν μπορεί κανείς ν' αφομοιωθεί μ' ό,τι ζει γύρω τον, χωρίς εξα-
γνιση... ούτε ο Θεός μπορεί να γίνει αντιληπτός από εκείνον που δεν
είναι αγνός στην καρδιά...

Αλλά ο δρόμος προς την εξαγνιση είναι τραχύς και χροιάζεται
τόλμη. Για να φτάσει στην τελική αγνότητα ένας άνθρωπος, πρέπει να
ξεφύγει από τα αντίθετα ρεύματα της αμαρτίας και του μίσους, της
σημπαθείας και της αντιπάθειας και πρέπει να είναι τελικά ελεύθε-
ρος από πάθη στη σκέψη, στο λόγο και στην πράξη.

Γνωρίζω πως δεν είμαι κατοχος αυτής της τριπλής αγνότητας,
παρ' όλη την ακατάπαυστη προσπάθεια μου για να την φτάσω· ιδού
γιατί οι έπεινοι του κόσμου δεν μου κάνουν ευχαριστηση και μαλι-
στα πολλές φορές μου φέρνουν λύπη. Ο δοκιμασμός των παθών μου
φαίνεται πολύ πιο δύσκολος από την ζωοποίηση του κόσμου με τη
δύναμη των όλων.

Όταν ξαναεργάζα στις Ινδίες, πολλές φορές εννοούσα να ζωντα-
νεύω τα παθη που ακόμη φοβλιάζαν μέσα μου, κι αυτό μ' έκανε να
αισθανθώ μια ταπεινώση, αλλά δεν μ' απογοητεύσε. Οι δοκιμασίες
μου και τα πειράματα που έκανα μου έδωσαν μεγάλη χαρά. Ξέρω
όμως πως έχω να διατρέξω ακόμη ένα δύσκολο μονοπάτι. Οφείλω να
εξυμνησιτώ: όσο ένας άνθρωπος δεν θεωρεί τον εαυτό τον, αηθο-
μητα, τον τελευταίο ανάμεσα στον κόσμο, δεν ιστασχει σωτηρία γι'
αυτόν.

(«Αυτοβιογραφία», εκδ. «Φιξη», Αθήνα 1964, σελ. 295-296)



ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ

Εάν οι αγαπητοί αναγνώστες έχουν έχουν κάποιο πνευματικό κείμενο πολύτιμο, κατά τη γνώμη τους, που να μπορεί να συμβάλλει στην ηθική καλλιέργεια, που αποβλέπουμε ή στην πνευματική Γνώση, μπορούν να μας το αποστείλουν να το δημοσιεύσουμε. Εάν είναι μεγάλο σε έκταση, θα μας επιτρέψουν να το ανθολογήσουμε. Αν το κείμενο είναι από κάποιο βιβλίο ή παλιό δημοσίευμα, παράκληση να μας αναφέρεται η πηγή του.

Επίσης με ενδιαφέρον θα λαβαίναμε κείμενα, που αφορούν οποι-αδήποτε διήγηση, εμπειρία, που αφορούν πνευματικά γεγονότα, που κατά καιρούς δημοσιεύουμε, όπως π.χ. την περίφημη διήγηση για την Τουρκοπούλα, που είδε στον ύπνο της τη σκοτωμένη μητέρα της και επαληθεύτηκε το όνειρο, ή τη θαυμάσια αφήγηση του λογοτέχνη Δημοσθένη Βουτυρά στο περασμένο τεύχος με τίτλο «Η μάντισσα».

Ο «Ιλίσος»



Όταν πέθανε ο Υιός του Θεού πάνω στο σταυρό, πήγε στην Κόλαση αμέσως για να βγάλει έξω όλους τους κολασμένους. Τότε η Κόλαση, στη σκέψη πως δε θα είχε πια αματωμένους, ξέσπασε σε βογγητο παρωτόνου. Και ο Σωτήρας στη διαμαρτυρία της, της είπε: «Γιατί βογγάς; Θα ξαναγεμίσεις πάλι με αμαρτάνους, υποταγούς, δικαστές και λεηταδες ωσπου να ξανάθω...»

Ντοστογιέφσκι («Αδελφοί Καραμαζώφ», μεταφρ. Μ.Ο.)

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Η

Το νέο Διοικητικό Συμβούλιο της Θεοσοφικής Εταιρείας, το οποίο προέβη από τη Γενική Συνέλευση της 2/4/2000 καταρτίσθηκε ως εξής:

Γενικός Γραμματέας (Πρόεδρος): Γεώργιος Σίβρης
 Πρόσθετος Γεν. Γραμμ. (Αντιπρόεδρος): Ελένη Ζαμπούρα
 Ταμίας: Μιχαήλ Γεωργίου
 Γραμματέας εσωτερικών: Κωνσταντίνος Ιωαννίδου
 Γραμματέας εξωτερικών: Παναγιώτης Παπαδόπουλος
 Επιτελής υγείας «ΙΔΙΣΟΥ»: Χαράλαμπος Μπαρδής
 Υπεύθυνη βιβλιοθήκης: Ασπασία Κωστοβασιλείη
 Υπεύθυνος μηχανογράφησης: Ανδρέας Μαρινός
 Μέλος: Κωνσταντίνος Γεωργιάδης

Ο κ. Παναγιώτης Αναγνώστου, που επί σειρά ετών προσέφερε τις υπηρεσίες του στην Θεοσοφική Εταιρεία, θα εξαχολογηθεί και εις το μέλλον την προσφορά του, ως επιτιμής Πρόεδρος της Θεοσοφικής Εταιρείας.



ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΔΑΒΑΜΕ

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΥΛΕΑΣ: ΟΙ ΧΟΡΕΥΤΕΣ
 ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΜΑΙΑΝΑΡΟΣ», ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1999



ΡΩΞΑΝΗ ΠΑΥΛΕΑ: ΤΑ ΠΑΡΑΛΕΠΟΜΕΝΑ (1973-1990)
 ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΜΑΙΑΝΑΡΟΣ», ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1999



ΝΙΚΟΣ Α. ΤΕΝΤΑΣ: Η ΓΛΥΦΙΚΗ ΣΚΙΑ ΤΩΝ ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΩΝ
 ΠΟΛΥΩΝ ΤΗΣ ΠΟΙΗΤΡΙΑΣ ΡΩΞΑΝΗΣ Σ. ΠΑΥΛΕΑ. ΛΟΚΙΜΙΟ
 ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΕΡΩΔΙΟΣ», ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2000



ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΘ. ΑΛΑΜΟΥ
 Η ΕΛΛΑΣΣΟΝΑ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ 1878, ΕΛΛΑΣΣΟΝΑ 1999

Μεταξύ μας

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τα Γραφεία του της Θεοσ.
Εταιρείας Βουκουρεστίου
25, α' όροφος Κωδ. 106
71, είναι ανοικτά κάθε
μέρα από 10.30 - 1, εκτός
Σαββάτου και Κυριακής.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ-ΔΩΡΕΕΣ

Παρακαλούμε όπως απο-
στέλλετε με ταχυδρομική
επιταγή προς: Περιοδικόν

« **Ι Α Ι Σ Ο Σ** »

**ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ 25,
106 71, Αθήνα.**

Επίσης αποστέλλετε με τρα-
πεζική επιταγή μόνο εις:

Θεοσοφική Εταιρεία, Βου-
κουρεστίου 25, 106 71,
Αθήνα

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΟΥ ΙΔΙΣΟΥ

Ζάκυνθος: Παν. Βλαχόπουλος

Βόλος: Γ. Κουκουβίνος

Ηράκλειο: Μ. Λασηθιωτάκη

Ιωάννινα: Ελευθ. Τζομάκας

Κέρκυρα: Κάρολος Αγιούς

Λαμία: Γ. Μουτάφης

Λάρισα: Ισ. Φελλούς

Ναύπλιο: Χαρ. Μπάρακλης

Πάτρα: Αθ. Κοντοσάκης

Ρόδος: Αντ. Βεργωτής

Σύρος: Π. Ζαχαρονίτης

Χαλκίδα: Δημ. Δημαρέλος

Χανιά: Εμμ. Νοδαράκης

Κύπρος:

Αθαν. Παπαδόπουλος

Δ. Γρ. Αυξεντίου 29

Μέγαρο Λίπα 456

Γ.Τ. 6021, Λάρνακα

Τηλ. 04654511 (Οικίας)

Εκτύπωση: **Μιχ. Τσιαδής - Ν. Κουτσοδόνης**

Ηρώς Κωνσταντοπούλου 1, Β — Ν. Λιόσια

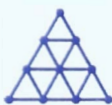
Τηλ. 57.15.595 — 57.32.001

Η Απόκρυφος Εξέλιξις της Ανθρωπότητος

C. JINARAJADASA

Η πιο ολοκληρωμένη και συστηματική παρουσίαση της διδασκαλίας της Θεοσοφικής Εταιρείας, έγινε μέσα από αυτό το βιβλίο. Περιέχει 109 πίνακες και διαγράμματα, ώστε οι βασικές έννοιες να γίνουν με πολύ εύκολο τρόπο προσιτές στον αναγνώστη:

Η εσωτερική εξέλιξις της Ζωής και της Μορφής • Η Άνοδος και η Πτώσις των Πολιτισμών • Οι 7 Κύριες Φυλές • Χάρτες της Ατλαντίδος και της Λεμουρίας • Οι Νόμοι της Μετενσαρκώσεως και του Κάρμα • Οι Αόρατοι Κόσμοι • Ο Αστρικός, Νηητικός, Βουδδικός, Νιρβανικός, Εναδικός και Θείος Κόσμος • Ο Άνθρωπος κατά την διάρκεια της Ζωής και του Θανάτου • Τα Αόρατα Σώματα του Ανθρώπου • Η εσωτερική εξέλιξις της Ύλης, της Δυνάμεως και της Συνειδητότητος • Η Μεγάλη Λευκή Αδελφότης • Η εσωτερική Διακυβέρνησις του κόσμου • Οι Μεγάλες Μυήσεις της Αοράτου Ιεραρχίας • Οι Εκδηλώσεις και το Έργο του Λόγου εντός των Αοράτων Κόσμων • Οι Ατραπός της Μαθητείας.



ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ

Ταχυδρομική Διεύθυνση: Τ.Θ. 51 134,145 10 Κηφισιά

Τηλέφωνο: (01) 86.63.591 Fax: (01) 62.50.513

<http://tetraktys.cjb.net> e-mail: tetrakty@otenet.gr

ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΗ Η ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΗ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ ΜΕ ΑΝΤΙΚΑΤΑΒΟΛΗ
(χωρίς έξοδα αποστολής για παραγγελίες συνολικής αξίας άνω των 9.000 δρχ.)

☐ ΜΕΤΕΝΣΑΡΚΩΣΗ (Παπύς).....	2.300
☐ Η ΖΩΗ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ (Αννυ Μπέζαντ).....	1.800
☐ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ Α' (Ροζέρ ντε Πέν).....	2.500
☐ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ Β' (Ροζέρ ντε Πέν).....	2.800
☐ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ Γ' (Ροζέρ ντε Πέν).....	3.600
☐ Η ΑΝΩΝΥΜΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ (Στέργου Χρούση).....	2.500
☐ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΕΣ ΔΡΥΙΔΩΝ (ΥΒ Μπερτού).....	1.700
☐ Η ΜΥΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΤΕΚΤΟΝΙΣΜΟΥ (Κ. Λεντμπίτερ).....	3.000
☐ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΤΕΚΤΟΝΟΣ ΜΑΘΗΤΟΥ (Όσβαλντ Βίρτ).....	3.700
☐ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΤΕΚΤΟΝΟΣ ΕΤΑΙΡΟΥ (Όσβαλντ Βίρτ).....	3.600
☐ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΤΕΚΤΟΝΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ (Όσβαλντ Βίρτ).....	4.800
☐ ΤΟ ΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ (Νο 16) (Π. Γράβιγγερ).....	4.000
☐ ΤΟ ΜΕΓΑ ΑΠΟΡΡΗΤΟ Α' (Η Βασιλική τέχνη) (Εθιφάς Λεβί).....	1.700
☐ ΤΟ ΜΕΓΑ ΑΠΟΡΡΗΤΟ Β' (Τα Μυστήρια των Ιεροφαντών) (Εθιφάς Λεβί).....	2.600
☐ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΩΝ ΣΟΦΩΝ (Εθιφάς Λεβί).....	1.900
☐ Η ΑΠΟΚΡΥΦΟΣ ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ (Κ. Ζιναραζαντάζα).....	4.000
☐ ΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ ΚΑΙ Η ΑΤΡΑΠΟΣ (Κ. Λεντμπίτερ).....	5.500
☐ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΠΟΚΡΥΦΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ (Παπύς).....	4.700
☐ ΠΩΣ ΘΑ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΒΑΣΚΑΝΙΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ (Παπύς).....	1.200
☐ Ο ΠΑΡΑΚΕΛΣΟΣ ΚΑΙ Η ΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΟΥ (Φρ. Χάρτμαν).....	3.300
☐ ΜΥΣΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΑΞΗ ΜΕΛΧΙΣΕΔΕΚ (Στέργου Χρούση).....	3.500
☐ ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΡΟΔΟΣΤΑΥΡΟΥΣ (Φράντς Χάρτμαν).....	2.100
☐ ΑΥΤΟΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΚΑΙ ΠΕΠΡΩΜΕΝΟ ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΥΚΛΟΥΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ (Χ. Σ. Λιούις).....	2.600
☐ Η ΜΥΣΤΙΚΙΣΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ (Χ. Σ. Λιούις).....	3.200
☐ ΠΡΟΣΕΥΧΕΣ ΑΠΟ ΟΛΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ (Μάνυ Τσίθαρ).....	1.700
☐ ECCE HOMO (Λουί Κλώντ ντε Σαιν Μαρτέν).....	1.100
☐ Ο ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΩΝ (Ε. Π. Μπάρβατακυ).....	1.400
☐ Ο ΘΡΥΛΟΣ ΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΜΑΓΟΥ (Χένρυ Βαν Νταϊκ).....	900
☐ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΒΟΥΔΔΙΣΜΟΣ (Α. Σίννετ).....	3.000
☐ Η ΜΙΚΡΗ ΓΙΟΓΚΑ ΤΗΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑΣ (Κ. Δεστέφρανου).....	2.000
☐ ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΜΙΑ ΥΓΙΕΙΝΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗ (Κ. Δεστέφρανου).....	2.000
☐ ΜΕΓΑ ΕΛΛΗΝΟ-ΑΓΓΛΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ (Τζον Πίκερινγκ).....	15.000
☐ ΡΟΔΟΣΤΑΥΡΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΟΥ ΕΡΜΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΛΧΗΜΕΙΑΣ (Αφίσα 50 x 57 cm με συσκευασία).....	2.650

(Ι 240)

Όνοματεπώνυμο.....Τηλέφωνο.....
Οδός.....Αρ.....Πόλη.....Τ.Κ.....

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ

Ταχυδρομική Διεύθυνση : Τ.Θ. 51134, 145 10 Κηφισιά

Τηλ.: 01-86 63 591, Fax: 01-62 50 513